

Káplány Géza ny. kir. ítélőtáblai bírónak „Telekkönyv, birtokrendezés, telekkönyvi átalakítás, betétszerkesztés“ című kétkötetes nagy munkája teljesen elfogyott s újabb kiadását már évek óta sürgetik. E munkának a telekkönyvre, a telekkönyvi átalakításra és a betétszerkesztésre vonatkozó részeit szerző közölni fogja „Telekkönyv“ című folyóiratának „Felsőbirósági határozatok rendszeres gyűjteménye“ című melléklapjában, olyan rendszerben, mint most a végrehajtási törvényt hozza. Közölni fogja tehát a végrehajtási törvény után a két (magyarországi és erdélyrészi) telekkönyvi rendtartást, a §§ alatt a felsőbirósági határozatokat, azután a telekkönyvi rendeletekre, a telekkönyvi átalakításra és a betétszerkesztésre vonatkozó törvényeket, rendeleteket és utasításokat s mindezt kiegészítve kimerítő betűsoros tárgymutatóval. A „Telekkönyv“ című folyóiratnak azok az előfizetői, akik e munka közlésének megkezdése idejében járatták azt, e nagyterjedelmű munkát is — tisztán csak a főlapnak évi 8 korona előfizetési ára fejében — ingyen fogják megkapni a melléklapban, ha a közlés befejezéséig előfizetők maradnak. Azok azonban, akik nem várnak a már most folytatólag közölt végrehajtási törvény közlésének befejezésére, hanem a főlapra már a folyó 1911. évben előfizetnek 14 korona összegnek a szerző címére Rákospalotára beküldésével, az idei főlap mellett nemcsak a melléklapnak 1909. évi május hó óta megjelent összes iveit kapják meg (amíg a készlet tart), hanem ezenfelül megkapják még a főlapnak 1908. és 1910. évi folyamait is, amíg a készlet el nem fogy.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Szerkeszti:	Szerkesztőség és kiadó- — hivatal —
Egész évre . . . 10 kor.	Dr. HOLITSCHER SZIGFRID	Budapest, VI, Andrásy-út 9.
Félévre . . . 6 „	budapesti kir. közj.-helyettes.	

Tartalom. Tanulságok a közjegyzői inkompatibilitás kérdéséhez.
— A családi otthonról szóló törvénytervezet. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények. — Külföld.

Tanulságok a közjegyzői inkompatibilitás kérdéséhez.

Véletlen incidens vitt arra, hogy ebben a kérdésben én is felszólaljak. Amikor ugyanis azt kérdeztem nagyrabecsült kartársamtól, Rupp Zsigmondtól, hogy előre kijelentett szándéka ellenére, nem tartja-e szükségesnek, hogy bonyhádi kartársunknak a fenti kérdést illetőleg lapunk legutóbbi számában közzétett rövid czáfoló cikkére reflektáljon, illusztris kollégánk, sajnálatos keserűséggel, odanyilatkozott, hogy hallgatni fog, sőt sajnálja, hogy a vidéki kartársak különös felszólítására megírt tanulmányát, komoly eszmecsere czéljára egyáltalában közzétette.

Bevallom, hogy értem, sőt méltánylom Rupp Zsigmondnak az elhatározását, melyet előttem alaposan meg is indokolt.

És ép ez a sajnálatos elhatározás késztet engem arra, hogy az immár másfél év óta elhuzódó, bár sok tekintetben érdekes eszmecsereből a tanulságot pro futuro, kartársi megszívlelés végett levonjam.

Érdembeli fejtegetésekbe nem bocsátkozom. Hisz a felvetett kérdésben kartársaink legnagyobb része, úgy hiszem, már megállapodott.

Ámde mindenképen sajnálatosnak kell tartanom egyik-másik kartársunknak (köztük a bonyhádinak is) azt az ideges türelmet-

lenségét, amelylyel — be sem várva a Rupp által felvetett fejtegetésnek a befejezését — *közbevágoan* cikkezett ellenkező felfogása mellett és így, megszakítván az eszmejárás fonalát, fárasztó és felesleges ismétléseket provokált.

Legutóbb igen tisztelt bonyhádi kartársunk, abban az igyekezetében, hogy Rupp Zsigmond alapos és szakavatott fejtegetéseit megczáfolja, jóval csekélyebb alapossággal és szakavatottsággal, ugyanazokat az érveket, amelyek — ha egyáltalában — úgy csak de lege ferenda volnának érvényesíthetők, de lege lata is próbálja érvényesíteni, sajnos, szem elől tévesztvén azt, hogy az ilyen fontos kérdést mindenképen helytálló tárgy- és törvényismerettel kell fejtegetni.

A t. kartárs úr szószerint idézi a közjegyzői törvény 4. §-ának azt a rendelkezését, hogy: „A kir. közjegyző nem lehet kereskedelmi vagy ipartársulat, avagy hasonló pénzvállalat vezérlő igazgatója vagy tisztviselője“ — amit természetesen senkinek sem jut eszébe tagadni — és egyben, egész feleslegesen, azt kérdi: „Vajjon tehát miért nem lehet a közjegyző a törvény szerint vezérlő igazgató?“ Erre pedig azt a meglepő, de mindenképen helytelen választ adja, hogy:

„Azért nem, mert az akkori kereskedelmi jog szerint — hisz tételes törvényünk akkor még nem volt — csakis a vezérlő igazgató felett egész vagyonával, holott az ügynevezett választmányi tagok csakis részvényeik erejéig voltak érdekelve.“

Hát ez alapos tévedés.

Először is meg kellett volna győződnie a t. kartárs úrnak, hogy akkorában igenis voltak a kereskedelmi jogokat szabályozó törvényeink. A váltótörvénykönyvről szóló 1840. évi XV. t.-cikk, eltekintve, megvoltak: a kereskedőkről szóló 1840. XVI. t.-cikk, a gyárak viszonyairól szóló XVII. t.-cikk, a közkereseti társaságokról szóló XVIII. t.-cikk — melynek második fejezete a szoros értelemben vett közkereseti társaságról, harmadik fejezete pedig a részvénytársaságokról rendelkezett, — végre a XIX. és XX. t.-cikkek a kereskedői társulatokról, az alkuszokról és a fuvarosokról.

Ime tehát mindjárt hat tételes törvény, mely az akkori szerény kereskedelmi viszonyoknak megfelelőleg elég kimerítően kodifikálta az egész kereskedelmi jogot és az 1875-ben alkotott kereskedelmi törvény életbeléptetéséig teljes érvényben fennállott.

Téves a t. kartárs úrnak az az állítása is, hogy „az akkori kereskedelmi jog szerint csak a vezérlő igazgató felett egész vagyonával, holott az ügynevezett választmányi tagok (?) csak részvényeik erejéig voltak felelősek.“

Honnan meríthette a t. kartárs úr ezt a tant, ha akkoriban, már t. i. szerinte, tételes törvényünk nem volt?

Tételes törvényünk pedig, t. i. az akkori kereskedelmi jogot szabályozó 1840. évi XVIII. t.-cikk:

1. sehol sem szól „vezérigazgató“-ról, tehát
2. sehol sem rendelheti azt, hogy csak a vezérigazgató felett egész vagyonával, és
3. sehol sem mondja ki azt, hogy az ügynevezett (?) választmányi tagok csak részvényeik erejéig vannak érdekelve.

Ellenkezőleg: ennek a választmánynak a tagjai is egész vagyonukkal feleltek, még pedig egyetemlegesen, amire alantabb még visszatérek.

De nézzük most: vajjon mi is volt akkoriban tulajdonképpen az az „ügynevezett“ választmány?

Az akkori választmány hatáskörét kivált az 1840:XVIII. törvény-cikknek a részvénytársaságokról rendelkező harmadik fejezete szabályozta. (Lásd a Rupp kartársunk által már idézett 58. §-t és a nem elég szabatos szövegezésű 58—64. §§-at.)

Tudni kell, hogy az akkori gyakorlat, a közlekedési eszközöknek és ezekkel a kereskedelemnek folyton élénkülő fejlődése folytán, ezeknek a törvényszakaszoknak a rendelkezéseit a részvénytársaság megalakulása utáni időre is kiterjesztette és állandósította, úgy hogy az alapszabályokban nyert felhatalmazás folytán, a társaság ügyeit a „választmány“ állandóan intézte, még pedig olyan hatáskörrel — vagy legalább ahhoz nagyon hasonló hatáskörrel, — amilyennel a mai kereskedelmi törvény szerint az „igazgatóság“ rendelkezik.

Szóval: az akkori „választmány“ nem volt egyéb, mint a mai „igazgatóság.“

Ami már most ennek a választmánynak a felelősségét illeti, ezt különösen szabályozni nem is kellett, mert hisz ez a választmány — ép úgy, mint a mai igazgatóság — felelősség dolgában általában teljesen ugyanazon szempont alá esett, mint az általános magánjogi elvek szerinti meghatalmazott, mert nemcsak az igazgatóság, hanem a felügyelő-bizottság is, a részvénytársasághoz meg-

bizási jogviszonyban állott, illetve áll, mely meghatalmazási jogviszonyt a részvénytársaság közgyűlése és alapszabályai különösen is szabályozhatták, ahogy erészben a mai kereskedelmi törvény is tüzetesebb szabályokat állított fel.

Hogy pedig az akkori részvénytársaságok ügyeit az 1840. évi törvényhozás kimerítőbben nem szabályozta, ez — amint már említettem — annak tulajdonítandó, hogy azt az akkori fejletlenebb üzleti viszonyok nem tették szükségessé. Hisz akárhány részvénytársaság volt akkoriban, melynek a közgyűlése évről-évre csak egy igazgatóra és a segédszemélyzetre bízta ügyeinek az ellátását. Eképen gondoskodtak a multban a részvénytársaságok a megfelelő ellenőrzésről is. Erre a célra külön bizottságot (a mai felügyelő-bizottságot) állítottak fel, melyet az egyik társaság „számot tartó“, a másik „számvizsgáló-bizottság“-nak stb. nevezett el.

Szükségesnek tartottam ezeknek a fejtegetését annak az igazolására, hogy mennyire téves a cikkíró kartárs úrnak a logikája, amikor a közjegyzői törvényből az 1876. év előtti kereskedelmi jog segélyével kívánja levezetni azt a legis ratiót, hogy: „A kir. közjegyző részvénytársaságnak az igazgatósági vagy felügyelő-bizottsági tagja nem lehet.“

De folytatja a t. kartárs úr téves érveléseit, amikor a Rupp Zsigmond által említett képviselőházi tárgyalásból a minister beszédének következő részét idézi:

„A közjegyzői inkompatibilitásnak meghatározásában a végső határokig mentünk; kizártuk őket (már t. i. a közjegyzőket) a kereskedelmi és ipartársulatok vezetéséből, igazgatóságából, de odáig menni, hogy még választmányi tagok se lehessenek, és így ezen társulatoktól megvonni azon erőket, amelyek a közjegyzői intézményben vannak, nem tartanám tanácsosnak“ . . . stb.

Igen ám, de a cikkíró kartárs úr itt hirtelen — nem állítom, hogy célzatosan — megszakítja az idézetet és mindenképen helytelenül, egyszerűen elhallgatja a mondatnak nagyon határozott és jellemző befejezését, mely így szól:

„. . . miután a haza érdekében fekszik, hogy az ilyen társulatok „igazgatóságában“ (a minister a közjegyzőkre célzott) képzett, derék, becsületes emberek minél nagyobb mértékben vegyenek részt. (Helyeslés.) Kérem ennél fogva az eredeti szövegezést megtartani.“ (Megtartjuk.)

Kár, hogy a t. kartárs úr ép ezt a felette fontos mondatot találta szükségesnek elhallgatni, amely minden kétséget kizáróan, az ő értelmezésének ép az ellenkezőjét bizonyítja.

A minister ugyanis határozottan „igazgatóság“-ról szólt és a közjegyzőnek ép ebbe az igazgatóságba való beléphetését okolta meg. Hogy pedig a minister, amint azt Rupp kartársunk a Közlöny 43. és 44. lapjain már elég világosan megállapította, csakis azt a szervet érthette, melyet a mai kereskedelmi törvény igazgatóságnak nevez, ezt bizonyítja még az a körülmény is, hogy a minister ugyanabban a mondatban, ugyanazt a szervet „választmány“-nak is nevezi; így hát csakis azt a szervet érthette, amely — amint már kifejtettem — a részvényesek közgyűlésének kirendelt közege volt arra a célra, hogy a társaság ügyeit (oly értelemben, amint azt a mai igazgatóság teszi) intézze, és amelynek rendelkezése és fegyelme alatt maga a „vezérigazgató“ is állott. Ez további vita tárgyát tán mégsem képezheti.

Helyesen utalt Rupp kartársunk arra is, hogy ezt a szervet 1876. előtt különféleképpen nevezték el. (Magában a parlamentben is „igazgatóság“-nak, „választmány“-nak, majd „igazgató-választmány“-nak, „kormányzó-tanács“-nak, „igazgató-tanács“-nak stb.) Elvégre is nem az elnevezés, hanem a hatáskör határoz.

Ha a minister a közjegyzőt a társaság „vezetéséből“, „igazgatásából“ kívánta kizárni, ezzel csakis olyan tevékenységet érthetett, mint amilyen, annak a két kifejezésnek az összevonása szerint, a „vezérigazgatóé“, tehát a *tisztviselőé*. Mert hát különben a társaságnak miféle közegét érthette volna a minister, amely közegnek a hivatásában üdvösnek tartotta, hogy „a haza érdekében . . . képzett, derék, becsületes emberek nagyobb mértékben vegyenek részt“, ha ez alatt, vonatkozással a közjegyzőkre, nem az igazgatóságot értette?

A szóbanforgó cikknek egyéb jelentéktelenebb ellentmondásaira is utalhatnék. Ezek közt csak azt az egyet említem, hogy a t. kartárs úr a választmányról, a fentiek szerint, egyebek közt azt mondja, hogy annak a tagjai „csakis részvényeik erejéig voltak érdekelve“, viszont más helyt (180. l.) ép az ellenkezőt, vagyis azt állítja, hogy „a választmányi tagság vagyoni felelősséggel nem járt.“

A kifejtetteken kívül szinte megfoghatatlannak találom, hogy a t. kartárs úr

teljesen figyelmen kívül hagyja a saját törvényünk kútforrásául szolgáló külföldi törvényeknek a példáit,

teljesen figyelmen kívül hagyja az igazságügyi kormánynak legujabbi állásfoglalását, (pedig csak képzelheti, hogy az igazságügyi kormány mégis csak újabb, alapos megfontolás tárgyává tehetné a kérdést, mielőtt magát további ellenkező álláspontjának feladására határozta el),

teljesen figyelmen kívül hagyja legfőbb bíróságunknak dr. Markó kartársunk által közölt 806/1908. sz. döntését is, mely megállapítja, hogy a közjegyző oly részvénytársaság ügyében, amelynek igazgatósági tagja, igenis ügyködhetik, különösen a törvény 104. §-a értelmében váltóóvásokat felvehet, ami tehát a t. kartárs úr álláspontja ellen bizonyít, amennyiben az összeférhetőséget megállapítja,

sőt — ami a legfeltűnőbb — teljesen figyelmen kívül hagyja a t. kartárs úr még magának a képviselőháznak, ill. törvényhozásunknak a fentiek szerint ebben a kérdésben félremagyarázhatatlanul kifejezett állásfoglalását is.

Hogy aztán a kartárs úr az ezen nagyfontosságú kérdéshez hozzászólott kollegáinak (Rupp, Markó, Gyarmathy, Keczer, Horthy) egyhangú véleményével és a 36 éves tényleges gyakorlattal sem törődik, ezen a mondottak után valóban nem lehet csodálkozni.

Ami pedig a t. kartárs álláspontját *de lege ferenda* illeti, a kartárs úrnak ebbeli felfogását intézményünk reformjának érdemleges tárgyalásánál lesz majd módja érvényesíteni, bár — szerény nézetem szerint — jelenlegi érvelésével ott is alig fog célt érni. De arról is meg vagyok győződve, hogy ha dicséretreméltó idealizmusához a kérdésnek komolyabb s behatóbb tanulmányozása járul majd, a törvényes institutióknak a gyakorlati élet követelményeivel való kombinációja a t. kartárs úr túlélénk érzelmi mozzanatait enyhíteni fogja, a higgadt megfontolás pedig a félreértett és túlhajtott „érdekeltség“ fantómjától meg fogja szabadítani. Akkor be fogja látni a t. kartárs úr, mennyire alaptalan abbéli aggodalma, hogy a közjegyző le talál lépni arról a „pedestál“-ról, amelyre a kartárs úr állítja és hogy azzá az „üzletember“-ré talál válni, melyet a kartárs úr benne lát, — ha valamely előkelő társaság igazgatóságába belép.

*

A tanulság pedig, amit az eddigi cikksorozatból levonnék, a következő.

Vegye ki mindenki, aki arra hivatást érez, részét a munkából, melynek célja a vitás kérdések megvilágítása és az ingadozó gyakorlat helyes irányítása. De ennél a kényes és felelősséggel is járó törekvésnél ne tévesszük szem elől azt a körültekintő óvatosságot, melyet az ügy érdeke, ez esetben tehát intézményünk és karunk speciális érdeke megkövetel. Ne adjunk önmagunk fegyvert elleneink kezébe, ne szolgáltatassunk alkalmat olcsó gúnyolódásra, még kevésbé ürügyet arra, hogy antagonistáink kárörömmel használják fel ellenünk a felszínes kapkodást, a tájékozatlanságot és az önmagunk által, önmagunk közt felidézett felesleges harcot. Ha intézményünk reformja csakugyan sorra kerül, alig lesz súlya a szavunknak, ha majd akkor is olyasféle példát szolgáltatunk, mint amelyet nagyszámú és hatalmas ellenségeink a most szóban lévő cikksorozatból is reánk olvashatnak.

Tekintsünk csak azokra a, kivált legutóbbi időben felmerült, felette aggasztó, intézményünk létalapja ellen irányult törekvésekre, melyeket nem ideális érdekek, hanem politikai tekintetek és a kenyérkérdés sivár célzatai szítanak, és melyek amúgyis szűk hatáskörünk folytonos megnyirbálásával, jól kiérdemelt, tisztességes existenciánkat veszélyeztetik.

Járja-e, hogy a veszedelmes helyzetet még a saját naivságunk is tetézzé? Járja-e, hogy önként és helyén nem lévő nagylelkűsködéssel utasítsuk vissza a hivatásunk keretén túl teljesíthető becsületes munkának oly tisztességes mellékjövedelmét, mely a legérzékenyebb nobiletasnak, különösen a közjegyzői „pedestál“-nak egyáltalában nem derogálhat?

Ne harcoljunk egymás ellen is minden elégséges ok nélkül, kivált olyan kérdésben, mely — amint ezt Rupp kartársunk alaposan kimutatta — *vitás tulajdonképpen soha nem is volt, sőt nem is lehetett* és amelyben átmenetileg zavart csakis egy szerencsétlen, de már rég desavuált ministeri rendelet támasztott. (L. az 1894. évi 3249. számú és az azt hatályon kívül helyező 1906. évi 36.255 számú igazságügyministeri rendeletet.)

De ha már harcolunk, kifelé és befelé, akkor tegyük azt komoly, alapos tanulmányra fektetett érvekkel küzdve, nehogy elleneink még azzal a szemrehányással is illethessenek bennünket, hogy tudományos munkálkodás dolgában dilettánsok vagyunk.

Szécsi Ferencz dr.
hatvani kir. közjegyző.

A családi otthonról szóló törvénytervezet.

A homestead intézményének behozatalára célzó képviselőházi utasítás folytán az igazságügyiministeriumban már régebben előadói tervezet készült a „családi otthonról“ (Igazságügyi javaslatok VI. évf. 3. sz.). A tervezet oltalmat kíván nyújtani a családnak, meglévő és otthonát képező föld- és háztulajdonának megmegóvásával és egyuttal előmozdítani kívánja a kis földtulajdon fenmaradását. Ennek elérése végett végrehajtási mentességet biztosít a tulajdonos személyi tartozásaival szemben; az otthon feletti jogügyleti rendelkezést függővé teszi a házastársnak vagy a kiskorú gyermekek érdekeit képviselő gyámhatóságnak hozzájárulásától; az örökösödés esetén való átszállásnak a közönséges jogtól eltérő szabályozásával pedig az otthonnak a családban való megmaradását és életképességét kívánja biztosítani. Az otthonmentesítés tehát egyrészt továbbterjeszti a végrehajtási törvényekben, nevezetesen legutóbb a novellában már felállított mentességeket, másrészt bizonyos kis fekvőségeknek megkötöttségét eredményezi nemcsak a tulajdonos életében, de halála esetére is. A tervezetnek eszerint nemcsak gazdasági és társadalmi szempontból van nagy jelentősége, de, mint a legutóbb felmerült szociális és agrarjavaslatok mind, mélyen belenyúl a magánjogba is, különösen pedig egy újabb előrenyomulását jelenti annak az irányzatnak, mely a földben való öröklést az egyenlő osztály elvétől eltérőleg az ösmert törzsörökösödési rendszer szellemében kívánja szabályozni. Előrebocsáthatjuk azonban már itt, hogy midőn a tervezet az otthon alapítását a tulajdonos akaratától teszi függővé, tehát a facultativ rendszert fogadja el, az egész intézmény gyakorlati jelentőségét erősen leszállítja és alighanem arra fog vezetni, hogy a földbirtokos, addig míg rendezett viszonyok között él, tartózkodni fog attól, hogy rendelkezési szabadságát önmaga korlátozza és hitelképességét csökkentse.

*

I. A tervezet az otthonalapításnak bizonyos személyi és tárgyi előfeltételeit állapítja meg. Alapító csak magyar honos lehet és kell hogy feje legyen oly családnak, melylyel házi közös-

ségben él (1. §). A törvény a kiváltságos oltalmat a családnak nyújtja, a „családfő“ fogalmának meghatározásával felsorolja tehát implicite a „kedvezményezett családtagokat“. Ilyenek az alapító-nak házastársa, feltéve, hogy ágy és asztaltól elválasztva nincsenek, vagy kiskorú törvényes gyermeke vagy atyátlan és anyátlan kiskorú törvényes unokája, akiknek „gondját viseli“. A természetes gyermekek az anyára és anyai nagyszülőkre nézve, az örökbefogadott gyermek az örökbefogadóra nézve egyenlősítettnek a törvényes gyermekkel. Nemcsak a férj, hanem a feleség is alapíthat otthont. Az otthon lakóházból áll, melyhez ezenfelül egyazon községbeli földrészletek is tartozhatnak, az egész fekvőség értéke azonban nem haladhatja meg a 8000 koronát (2. §). A fundus instructusra, mely nálunk a végr. törv. 149. §-a értelmében, amennyiben az átlag sérelme vagy nevezetes értékcsökkenés nélkül elválasztható, tartozéki minősége daczára ingónak tekintendő, eszerint nem terjed ki az otthon minősége és erre csupán a végr. novellában felállított mentességek állanak. Kell, hogy az otthon az alapító tulajdona legyen és családja azt tényleg lakja. Közös tulajdonban álló fekvőségből, házastársakét kivéve, otthon nem alapítható (5. §). Az értékmegállapítás adóalapon, esetleg becsléssel történik (6. §). Egynél több otthont senki sem alapíthat (7. §). Jelzáloggal terhelt fekvőségből elvileg otthon nem alapítható, miután a szerzett jogok elismerésénél fogva az alapítás előtti jelzálog kényszerárverésre vezethet (l. alább). Kivételt képez oly törlesztéses kölcsön, mely legalább 30 évi részletben törlesztendő és a fekvőség értékének 75%-át meg nem haladja, vagy oly pénzjáradék, mely a fekvőség értékének 4%-nál nem nagyobb (8. §). Ennek megengedésével lehetővé tételik, hogy törlesztéses kölcsön felvételével vagy a majdan nálunk is meghonosítandó járadéktelekből is lehessen otthont alapítani. Miután az annuitások, illetve a járadék pontos fizetése mellett a tőke egyszerre való visszafizetésének szüksége fel nem merül és a korlátozott évi teher nem meríti ki a hozadékot, ez a megengedett jelzálogi terhelés nem veszélyezteti az otthon fentartását.

A most felsorolt kellékekhez járul mint további előfeltétel az alapítónak *alapítási jognyilatkozata* és az otthon minőségének *telekkönyvi feljegyzése* (10. §). Ex lege tehát nem áll be az otthon oltalma, bár a törvényes előfeltételek mind fennfornak, hanem a tulajdonos kezdeményezésétől függő külön alapítási eljárás szük-

séges. A facultativ rendszer elfogadására okul szolgáltak azok a nehézségek és viszásságok, melyek a mi jogrendünk mellett az ex lege beálló otthonvédelemmel járnának. Végrehajtás esetében a végrehajtást szenvedőnek vagy valamely kedvezményezett családtagjának utólagos jogorvoslata, jogügyleti átruházás vagy terhelés esetében, melyek perfectionálását a telekkönyvi hatóság a maga hatáskörében meg nem tagadhatná, az érdekeltek utólagos megtámadási keresete útján lehetne csak a kérdéses oltalomnak érvényt szerezni. Ugyanez állana a kivételes örökösödési szabályokra nézve, melyeket a perenkívüli hagyatéki eljárásban egyáltalán nem lehetne alkalmazni.

Ehhez járul, hogy az obligatorius otthonvédelem rendszere ártalmára lenne azoknak, akik a személyi hitelre rászorulnak és annak alapját elvonni nem kívánják. A külön alapítási tény és annak telekkönyvi feljegyzése mellett ellenben a tkvi hatóság és a hagyatéki bíróság azonnal megállapíthatja, hogy otthonról van szó és ehhez képest hivatalból alkalmazhatja a közönséges jogtól eltérő otthonvédelmi szabályokat. Ez a facultativ rendszer azonban bizonyos eljárási előnyök kedvéért, amint azt már előrebocsátottuk kétségessé teszi az egész intézmény gyakorlati megvalósítását, mert a kis földbirtokosok, velük született konzervativismusuknál, minden ujítástól és különösen a bíróság előtti megjelenéstől való idegenkedésüknél fogva csak akkor fogják elhatározni magukat az otthonalapításra, ha az közvetlen előnnyel jár rájuk vagy családjukra nézve. Ezt az előnyt azonban nem a rendezett viszonyok között élő, hanem csak az fogja felismerni, akinek már nyomasztó személyi tartozásai vannak, az otthonalapítással tehát jobbára csak az ezek alól való szabadulás eszköze gyanánt fognak élni, jobban mondva visszaélni. A tervezet külföldi példákat tart szem előtt és nincs tekintettel sajátlagos hazai viszonyainkra, amelyek mellett a célbavett eredményeket máskép, mint az otthonvédelemnek kötelező szabályozásával alig lehet elérni.

A tervezet egyébként az *alapító eljárás* egyszerűségével, a szóbeliség és közvetlen érintkezés megengedésével, a telekkönyvi hatóságnak a felek útbaigazítására és a bizonyítékok hivatalból való beszerzésére adott utasítással és a bélyeg-, illeték- és díjmentesség kimondásával akarja az otthonalapítást megkönnyíteni. Az alapító jognyilatkozat ugyanis élőszóval a telekkönyvi hatósághoz intézendő, amelynél ugyanakkor vagy külön az „otthon“

telekkönyvi feljegyzése iránti kérelem is szóval vagy írásban előterjeszhető. A telekkönyvi hatóság a jognyilatkozatról és a szóval előterjesztett feljegyzési kérelemről jegyzőkönyvet vesz fel (10—11. §§), az alapítási feltételek fenforgásáról, esetleg hivatalos megkeresések útján is, meggyőződik (13—14. §§) és ehhez képest az otthon e minőségét a telekkönyv birtokállási lapján feljegyzi és az alapításról hirdetményt bocsát ki (15—17. §§), illetve, ha el nem hárítható akadályok forognak fen, a kérelmet írásbeli végzéssel elutasítja (16. §).

A tervezet tehát, amint látni, a kétségtelenül jogügyleti természetű és az anyagi jogba vágó alapítási jognyilatkozatot egybefoglalja az eljárási természetű bejegyzési kérelemmel és a jognyilatkozatnak jegyzőkönyvezését írva elő, okiratszerkesztő közeggé teszi a telekkönyvi hatóságot. És nem is facultativ, hanem kizárólagos hatáskörrel. A bíróságoknak nem birói természetű feladatokkal való terhelésétől külföldön mindenütt eltértek már, a bíróság mint okiratszerkesztő hatóság sehol be nem vált, nálunk azonban minden codicatorius munkálatban felmerül annak eszméje. A bíró nem lehet hivatva a felek bármily természetű jogügyleteit ellátni, nekik az adatok és okmányok beszerzése körül segítségükre lenni, útmutatással szolgálni, fenforgó akadályokat elhárítani stb. Nem is hihető, hogy a tervezet ily irányú utasításainak a gyakorlati életben foganatjuk lesz és sokkal valószínűbb, hogy a legkisebb akadály mellett az alapítási művelet a hivatalos úton meg fog rekedni. A jegyzőkönyv továbbá nem alkalmas formája a jognyilatkozatok szövegezésének, ez ma már általánosan elismert tétel és a közjegyzői novella óta a közjegyző helyettesítésében működő járásbírók is már okiratot és nem jegyzőkönyvet tartoznak felvenni. A családi viszonyokra kiható és örökjogi jellegű otthonalapítás első sorban áll ama jogügyletek között, melyekre a közjegyzőket kell kizárólagos hatáskörrel felruházni. A már életbelépett francia törvény is közjegyzői okiratot ír elő az alapítási nyilatkozathoz. A költség szempont, megfelelő díjszabás mellett, nem szólhat ez ellen. Hiszen teljes biztonsággal várható, hogy a feleknek a bíróság előtti hivatalos eljárásra való utalása, őket úgyis a községi jegyző mindenkor kész karjaiba fogja küldeni. Annak daczára, sőt talán épen azért, mert az otthonalapítás előfeltételének igazolás jobbára a községi jegyzők hivatalos hatáskörébe fog tartozni. Az érték megállapítására szolgáló adóbizonylat, illetve a

községelőljáróság két tagja által kiállítandó becslevél (6. §), az annak kimutatására, hogy a földrészleten lakóház van, hogy a család azt lakja, hogy az alapító valamely családtag „gondját viseli” stb. előírt községelőljárósági bizonyítvány (14. §) a községi jegyzőknek fogják kiszolgáltatni a feleket, akiknek jóakarata fogja eldönteni az otthonalapítás lehetőségét. Tudjuk, hogy semmiféle tilalom a községi jegyzőket nem akadályozza meg abban, hogy ilyen hivatalos hatáskörüket érintő ügyekben mint díjazott megbízottak közre ne működjenek. Ennek és az ezzel járó visszaéléseknek megakadályozására csupán az szolgálhat, ha az alapító jognyilatkozatra a törvény közjegyzői okiratot ír elő és ezzel egyúttal kijelöli a felek hivatott képviselőit, kizárva azokat, akiknek magánközreműködése kétséssé teszi hivatalos bizonylataiknak értékét.

II. Az otthon minőségének jogi hatása elsősorban az otthon *kényszervégrehajtás alá vonásának korlátozásában* áll. A korlátozás más az otthonra bejegyzett dologi és más a személyi tartozások tekintetében. A bejegyzett tartozásnál különbséget kell tenni aszerint, amint a bejegyzés az alapítás előtt vagy azután történt. Az elsőnek, — mely csupán törlesztéses kölcsön vagy járadék lehet (8. §) — végrehajtási érvényesítése az alapítás következtében semmilyen korlátozást nem szenved (21. § 1.). Az alapítás után bejegyzett követelés alapján azonban, — mely jogügyletileg szintén csak mint törlesztéses vagy pénzjáradéki jelzálogjog jöhet létre (33. §) — az otthon csak a hátralékos törlesztési részletek illetve járadékok és nem a tőkekövetelés behajtására vonható végrehajtás alá (18. §) és a végrehajtás nem vezethető az otthon állagára, hanem csupán a hasznélvezetre, tehát csupán végrehajtási zárlatnak és nem árverésnek lehet helye (21. §). A végrehajtás eszerint korlátozva van úgy annak mérve, mint módja tekintetében. Az alapító ellen fennálló személyi követelések tekintetében is elsősorban azok keletkezésének időpontja irányadó. Az alapításnál régebbi személyi követelés ellen a javaslat mentességet nem ad (19. § 1.) — ez a szabály egyúttal feleslegessé tevén az otthonért hátralékban lévő vételár külön privilegizálását, — de ilyen miatt is az otthon állagára csupán az alapítástól számított 5 éven belül lehet végrehajtást foganatosítani, ezen idő elteltével csak a jövedelmekre zárlat útján (21. § 2.). Az alapítás után keletkezett személyi követelések miatt ellenben az otthonra elvileg egyáltalán nem lehet végrehajtást vezetni, kivéve ha a követelés jogalapja: 1. közadó vagy más

nyilvános teher; 2. törvényes tartozási kötelezettség; 3. tiltott cselekmény; 4. élelmi, tüzelő, világító szereknek a keresetmegindítást megelőző 1 éven belül történt szállítása; 5. gyógyítási és temetési költség; 6. az otthon épületének emeléséből vagy javításától eredő 1 éven belül érvényesített követelés (19. §). Ezen előfeltételek esetén is azonban az otthon csak annyiban vonható végrehajtás alá, amennyiben a tulajdonos más vagyona fedezetet nem nyújt (20. §) és a végrehajtás szintén nem vezethető az otthon állagára, hanem csupán jövedelmeire (zárlat), kivéve ha a követelés zárlat útján 3 éven belül kielégítést nem nyer vagy tiltott cselekményen alapul (21. § 3. 4.).

Az otthon végrehajtási mentessége hivatalból veendő figyelembe. Azt a kérdést, hogy a megítélt követelés miatt van-e és mennyiben helye a végrehajtónak alperes otthonára is, felperes irányu kérelmére már a perbiróságnak kell tisztáznia és a marasztaló ítéletben mindjárt az otthon ellen való végrehajthatóságot is kijelentenie (22. §). A végrehajtást azután, végrehajtató kérelmére és amennyiben a törvényes előfeltételek fenforognak, kifejezetten az otthonra és kifejezetten annak állagára kell elrendelni (23., 24. §§) és a telekkönyvi hatóság ily értelemben foganatosítja azt (26., 27. §§). A törvényes előfeltételek megállapításánál a bíróság az alperes perbeli beismeréséhez kötve nincsen (25. §). A törvény ellenére az otthonra elrendelt végrehajtás ellen keresetet indíthat nemcsak a tulajdonos (28. §), hanem kedvezményezett házastársa, ilyennek nemlétében egyéb kedvezményezett családtagja is (29. §).

III. A tervezet az otthont nemcsak harmadik személyekkel, a hitelezőkkel szemben, hanem a tulajdonos családja, nevezetesen házastársa és kiskorú családtagjai érdekében magával a tulajdonossal szemben is oltalmazni kívánja. Erre szolgál az otthonra vonatkozó *jogügyleti rendelkezés korlátozása*. A tulajdonos az otthont csupán kedvezményezett házastársának és ha ilyen nincs, a gyámhatóság jóváhagyásával idegenítheti el (30. §). Ugyanez áll az otthon jogügyleti terhelésére (34. §) azzal a további korlátozással, hogy csupán törlesztéses kölcsön- vagy pénzjáradék bejegyzésének van helye (33. §) és az otthon minőségéről való lemondásra (35. §), mely az alább kifejtendők szerint az otthon megszűnését eredményezi. A szerzett jogokat azonban itt ép úgy respektálja a javaslat, mint a pénztartozásoknál; az alapítást megelőző időből származó átruházási kötelmet az alapítás után is

teljesíteni kell és a kedvezményezett házastárs illetve a gyámhatóság a hozzájárulást meg nem tagadhatja (30. § ut. bek.), de azt az alapítónak tulajdonátruházási kötelezettségét megállapító ítélet még ez esetben sem pótolja (31. §) és így a tulajdonosnak egymagának perbeli jogi ténye sem használható fel a családtagok érdekének kijátszására. Ha a kedvezményezett házastársnak hozzájárulása közokirattal nem igazoltatik, a telekkönyvi hatóság a házastársat hozzájárulása kérdésében jegyzőkönyvileg „meghallgathatja“ (32. §). Eszerint a telekkönyvi hatóság belátására bízatik annak megítélése, hogy a házastárs hozzájárulásának valóságos megtörténtére szolgáltatott bizonyíték elfogadható-e és csupán ha e tekintetben kételye van, hallgatja meg a telekkönyvi hatóság a házastársat. Tökéletesen eltévesztett és általánosan elismert alapelvekbe ütköző rendelkezése ez a javaslatnak. A házastársak közötti viszonyról fogva, az egymás részére kiállított és egymásközötti jogviszonyaikra kiható nyilatkozatra feltétlenül megkivánják a közjegyzői okirat által nyújtott biztosítékokat. A házastársnak hozzájárulása az otthon elidegenítéséhez, megszüntetéséhez nemcsak a törvény által neki nyújtott oltalomról való lemondást jelenti, de a tulajdonos halála esetére az alább kifejtendőkből szerint jogi és vagyoni helyzetét is lényegesen megváltoztatja. A dolog természeténél fogva itt túlnyomólag a feleségről lesz szó. Nem lehet tehát helyénvaló, hogy illetéktelen befolyásolása, hozzájárulásának kieszakolása ellen a törvény semmiféle garantiát ne nyújtson. A beleegyezést tartalmazó magánokirat, még ha valódi is, az akarat komolyságát, az elhatározásnak idegen befolyástól, megtévesztéstől vagy erőszakolástól való mentességét nem biztosítja. Ehhez feltétlenül közjegyzői okirat irandó elő annyival inkább, miután jogi hatása tekintetében a közjegyzői novella 21. § b) pontja és 22. § a) pontja alá eső jogügyletről van szó. Semmiképen sem lehet pedig helyes az, hogy közokirat hiányában a telekkönyvi hatóság előtti jegyzőkönyvi meghallgatást is mellőzni és bármily magániratot vagy egyéb bizonyítékot, talán ilyen a magánjogokba nyuló okiratban is „községelöljárósági bizonyítványt“ lehessen elfogadni. A gyakorlat kétségtelenül a községi jegyző által hitelesített nyilatkozatokra fog vezetni, hogy pedig a községi jegyző által díjazás ellenében készített nyilatkozaton az ugyanő által eszközölt hitelesítésnek milyen jelentőség tulajdonítható, nem szorul bővebb magyarázatra.

IV. Az otthonnak kedvezményezett házastárs és más családtagok érdekében való fentartása céljából a tervezet az örökösödési jogban is nevezetes változásokat állít fel. Ilyenek: a túlélő házastársnak az otthon haszonélvezetében való meghagyása; az otthonra nézve az örökösödési osztály kizárása és törzsörökösi jog megállapítása.

1. Ha a kedvezményezett házastársat az alapító halála után törvény vagy végintézkedés alapján a hagyaték egy részének haszonélvezete illeti meg, követelheti, hogy neki haszonélvezetül az otthon engedjék át. Ha az otthon értéke ama hagyatéki rész értékénél nagyobb, a többérték után az örökösök, amennyiben az otthonban tartást nem élveznek, 4 százalékos évi járadékot követelhetnek. Az otthon haszonélvezete megszűnik az alapjául szolgáló haszonélvezeti jog megszűntével és mindenestre az újabb házasságra lépéssel (36. §). A haszonélvezetül való átengedést a hagyatéki tárgyalás befejezéseig, illetve az örökösödési vagy hagyományi bizonyítvány kiadásaig kell a hagyatéki bíróságnál vagy a hagyatékot tárgyaló közjegyzőnél érvényesíteni (40. §). A túlélő házastárs haszonélvezete folytán az otthon ezen minősége továbbra is fentartatik (48. §), jelentősége tehát főleg ott van, ahol az otthon az osztály kizárásával nem tartható fenn (l. alább).

Az otthonnak haszonélvezetül való átengedését eszerint a férj is követelheti, ha őt neje végintézkedésénél fogva a hagyaték egy részének haszonélvezete megilleti. A szülői jogon való haszonélvezet maga azonban nem szolgál ezen jog alapjául. Természetesen tehát főleg a nőről és az özvegyi jog alakulásáról lesz szó. A közönséges jogtól való eltérés fog helyt foglalni ott, ahol az özvegy nő a férj házában való lakásra volna szorítható, ezen törvény azonban haszonélvezetét az otthonhoz tartozó földekre is kiterjeszti. Továbbá, ahol az örökösödési osztály második neje egy gyermekrészt haszonélvezetére volna szorítható.

Az özvegy otthonhaszonélvezeti joga már az 1894: XVI. t. cz. 81. §-a alapján is telekkönyvileg bejegyezhető lesz, de más esetekben is maga az otthonfeljegyzés eléggé megvédi e jogot.

2. A kiskorú kedvezményezett családtagok érdekében az otthonra nézve az örökösödési osztály kizárható, még pedig legfeljebb a legfiatalabbik családtag nagykoruságáig. Az osztály kizárásának azonban csak az örökösödési osztály kizárásának hiányában

és valamely érdekelt indítványára van helye. Ily érdekelt elsősorban a túlélő házastárs; ennek nem léteben az illető kiskorú családtagnak gyámja vagy gyámhatósága, vagy örökhagyónak bármely nagykorú leszármazója. Az indítvány az örökösödési eljárás befejezéseig terjeszthető elő. Az osztály kizárása folytán azt a „családfő“ haszonélvezi; ilyen a túlélő házastárs, ennek nem léteben az a családtag, aki az otthont kezeli, ebben a gazdaságot vezeti és a kiskorúakról gondoskodik. A közösségben maradó többi örökösöknek azonban, amennyiben az otthonban tartást nem élveznek, az otthont élvező családfő jutalékuk értéke után 4 százalékos évi járadékot köteles fizetni (37. §). Az osztály kizárása folytán az otthon ezen minősége továbbra is fentartatik (49. §).

Az otthonra nézve tehát eltérésnek van helye a közönséges jog azon szabályától, hogy a hagyaték bármely örökös kérelmére felosztandó és pedig az 1894: XVI. t.-cz. 58. §-a értelmében már az örökösödési eljárásban vagy természetben, vagy esetleg bírói árverés (95. §) útján. Osztálynak azonban az otthon szempontjából nem tekinthető a hányadrészek egyszerű meghatározása (1894: XVI. t.-cz. 59. § a): „az osztály oly módon is eszközölhető“, mert ez egymagában nem akadályozza az otthon fentartását.

Az osztály kizárásához nem szükséges, hogy az illető kedvezményezett kiskorú családtag örökös legyen (unoka), sem az, hogy az otthonra legyen öröklési joga (másképpen kielégített gyermek).

3. A törzsörökösödési jog mintájára a tervezet az otthonra nézve főörököst jelöl ki, aki örökhagyó eltérő rendelkezésének hiányában az otthonnak egyedül magára való átruházását követelheti. Ez a jog megilleti elsősorban a túlélő házastársat, ha az otthonnak legalább felerészben társtulajdonosa. Ilyennek nem léteben, vagy ha jogát nem gyakorolja, megilleti másodsorban örökhagyó minden leszármazó örökösét. Ha közülük többen kívánnak ezen joggal élni, az elsőbbséget örökhagyó végrendeleti kijelölése, és ha ilyen nem történt, az örökösöknek örökrészeik arányában számított többsége, végül ha többség el nem érhető, sorshuzás dönti el (38. §). Ha az osztály kizárásának esete forog fenn, az átruházás csak ennek megszűnésétől kezdődőleg követelhető, de a telekkönyvben már előbb is előjegyezhető (39. §). A házastárs haszonélvezete azonban nem akadályozza az átruházást, mert az otthon azzal terhelt is átmehet a főörökös tulajdonába. Az átruházás iránti követelés a hagyatéki tárgyalás befejezéséig,

illetve az örökösödési vagy hagyományi bizonyítvány kiadásaig a hagyatéki bíróságnál vagy a hagyatékot tárgyaló közjegyzőnél bejelentendő (40. §). A főörökös az átvételt becsáron követelheti. Ha az érdekeltek másképp megállapodni nem tudnak, becsárol az évi tiszta hozadék huszonötödöröze szolgál (41. §).

Az otthonban való öröklés tehát a közönséges öröklési jogtól való eltérést és a törzsörökösödési rendszernek megvalósítását jelenti bizonyos kis föld- és háztulajdonokra nézve. Az egész ingatlant egy örökös egyedül kapja és a többi örökösök csupán pénzben elégtételt kapnak. Az otthont átvevő örökös társait nem az ingatlanok valóságos forgalmi, hanem csupán a reá nézve kedvezőbb hozadéki értéke szerint tartozik kielégíteni és így az egyenlő hagyatéki osztály csupán elvileg tartatik fenn, de gazdaságilag a főörökös előnyben részesül. Kis ingatlanoknak további felaprózása vagy átvétel folytán való túlságos megterhelése akadályoztatik meg ezáltal, ép úgy mint a törzsöröklésnél. Az otthon sajátlagos természetéből következik az az eltérés, hogy „főörökös“ lehet a társtulajdonos házastárs is, aki esetleg nem is örökös. Jogérzetünkkel és öröklési jogunk alapelveivel ellenkezik azonban a főörököst még külön rész előre való levonásával (Voraus) is előnyösíteni, amint azt a törzsöröklési jogok teszik, amikor a többi örökösök ugyanis hátrányban vannak a természeti részesedésből való kizárásnak és a forgalmi érték nagyobb előnyétől való elütésük folytán. Az végül, hogy a főörökös átvételi joga örökhagyó által végrendeletileg kizárható, nem jelenti a törzsöröklési rendszertől való eltérést, miután az u. n. facultativ törzsöröklési jogok is így rendelkeznek.

V. A tervezet az otthon intézményének nemcsak az anyagi öröklési jogra való kihatását szabályozza, hanem az ebből folyólag az örökösödési eljárás terén beálló változásokat is főbb vonásokban megállapítja. A hagyaték tárgyalás feladatai bővülnek és a hagyatéki bíróság hatásköre is kiterjesztetik.

Az osztálykizárás kérdése, ha eziránt az érdekeltek meg nem egyeznek is, nem utalható a perútra, hanem eziránt a hagyatéki bíróság határoz (45. §). Annak előfeltételei oly egyszerűek, hogy azokat annyival inkább lehet már a perenkívüli eljárásban eldönteni, mert az egyetlen érdemleges kérdésben, az osztálykizárás előnyös voltának kérdésében a törvény előírja, hogy a gyámhatóság indokolt nyilatkozatot adjon. Már a házastárs haszonélvezeti jogának és a főörökös átvételi jogának előfeltételei bonyolultabbak és azért

ezen jogok megállapítására, ha az érdekelték között vitás, nyitva van hagyva a per útja. Ezen igények fentartásához is azonban, amint már említettük, szükséges, hogy azok a hagyaték perenkívüli rendezését megelőzően bejelentessenek (40. §), azokkal tehát a hagyaték átadása után többé fellépni nem lehet. Továbbá, ha a jog kérdésében való megegyezés esetében csupán az otthon értéke vitás a felek között, eziránt a hagyatéki bíróság a maga hatáskörében dönt (44. § 1.). Irányadó a hozadék, melyet az otthon az örökhagyó halálakor levő mivelési mód szerint rendes kezelés mellett tartósan nyújt és amelytől, — az azután 4%-al tőkésítendő tiszta hozadék meghatározása céljából, — az állandó terhek valószínű évi összegükben levonandók (41. §). A tárgyaló közjegyző ennél fogva az évi kezelési hozadékot, a levonandó terheket és az évi tiszta hozadékot szakértőileg részletesen és indokoltan megbecsülteti és a szakértői eljárást, valamint ennek eredményét a tárgyalási jegyzőkönyvben előadja. Az egy vagy több szakértőt a közjegyző lehetőleg az érdekelték ebbeli kívánságának figyelembevételével jelöli ki (44. § 2.). A szakértői eljárás költségeit az otthon átengedését követelő fél, ellenben az osztálykizárás esetében, ahol az értékmegállapítás szintén szükséges lehet a közösségben maradó örökösök járadékának meghatározása végett, a hagyatéki tömeg viseli (44. § 3.).

Az örökösödési eljárás során az otthonban való öröklésnek sajátlagos szabályozásából felmerülő kérdések tárgyalását a tervezet egyáltalán a hagyatéktárgyaló közjegyző hatáskörébe utalja és ehhez képest az 1894:XVI. t.-cz. 50. és különösen 55. és következő §-ait megfelelően kiegészíti. A tárgyalás kiterjesztendő különösen az otthonnak haszonélvezetül, illetőleg tulajdonul való átengedésére, az otthonban tartást nem élvező örökösök esetleges járadékkövetelésére, az osztály kizárására, az otthon átruházását követelők elsőbbségének eldöntésére, valamint az ehhez netalán szükséges szavazás és sorshuzás megejtésére is (43. §).

Igen helyes intézkedése a tervezetnek az, hogy az 1894:XVI. t.-cz. 7. §-nak módosításával az örökösödési eljárásra az a kir. járásbíróság mondatik ki illetékesnek, melynek területén az otthon fekszik (42. § 1.), mert az otthon tekintendő az örökhagyó rendes lakhelyének és itt rendezhetők a legczélszerűbben és legkönnyebben az otthon tekintetében felmerülő kérdések.

Kiegészítettnek az 1894:XVI. t.-cz. 53. és 3. §-ai is azzal, hogy minden kedvezményezett családtag érdekelt félnek tekintendő és kérelmére az örökösödési eljárás megindítandó (42. § 2.), mert az otthon tekintetében oly családtag is érdekelve lehet, aki nem örökös (férj, természetes gyermek, unoka).

VI. Az otthon e minőségét, miután kötelező otthonvédelem a tervezet szerint nincsen, az alapító megszüntetheti, de csupán kedvezményezett házastársa, illetve a gyámhatóság hozzájárulásával. Megszűnik az otthon vagy elidegenítés vagy azáltal, hogy az alapító arról lemond (46. §). A lemondás és az annak hatályosságához szükséges hozzájárulás telekkönyvi bejegyzésre alkalmas okiratban mutatandó be és az otthon telekkönyvi feljegyzése csak az alapítónak és a kedvezményezett családtagnak szabályszerű törlési engedélye alapján törölhető (55. §). Hatályos elidegenítés esetében azonban a telekkönyvi hatóság az átírással egyidejűleg hivatalból törli az otthon telekkönyvi feljegyzését (57. §). A telekkönyvi eljárásban általában érvényesülő alaki consensus és az érdekelt fél kérelmére való eljárás elvétől tehát, mely a lemondás esetében kifejezetten fentartatik, a tervezet eltér ott, ahol a telekkönyv kiigazításának alapja teljesen biztos, ép úgy, amint az 1894:XVI. t.-cz. 79. §-a szerint is az utóöröklési jog hivatalból törölhető.

Az otthon nemcsak az alapító ténye folytán, hanem akkor is megszűnik, ha annak törvényszerinti előfeltételei közül valamelyik elesik (47. §) és ha ez esetben a hatálytalanná vált otthon-feljegyzés törléséhez az alapító és a kedvezményezett családtagok önként hozzá sem járulnak, vagyis a törlési engedélyt és hozzájárulást ki nem állítják, bárki, akinek jogi érdekét a hatálytalan telekkönyvi feljegyzés fenmaradása csorbítja (hitelező), ellenük pert indíthat és hozzájárulásuk e perben hozott megfelelő tartalmú ítélettel pótolható (56. §).

Az otthonvédelemnek való kedvezés szempontjából azonban bizonyos kivételes esetekben, valamely törvényes előfeltétel megszűnése daczára, az otthon e minősége fentartatik. Különösen az alapító halála után van fokozott mértékben szükség hátrahagyott családjának az otthont biztosítani. Miután pedig az alapító halálával az az előfeltétel, hogy az otthon az alapító tulajdonában álljon (2. §), szükségképen elesik és az otthonnak többeknek közös tulajdonába való átmenése is ellenkezik az otthonalapítás előfeltételeivel (5. §), a tervezet az öröklési jogba vágó különleges

intézkedésekkel párhuzamosan az otthon e minőségének fenmaradását is bizonyos esetekre kimondja. Nevezetesen akkor, ha az otthon akár a túlélő házastárs eziránti jogának érvényesítése folytán (l. fentebb), akár szülői jogon az ő hasznélvezetébe kerül, vagy még kerülhet (48. §), mely esetben az otthon csak a hasznélvezet megszűnésével, vagy újabb házasságra lépéssel, vagy azon időponttal szűnik meg, melyben bizonyossá válik, hogy az otthon hasznélvezete be nem áll. Továbbá az osztálykizárás, vagy annak lehetősége esetében (49. §), sőt még akkor is, ha erről azért nem lehet szó, mert csupán egy kiskorú kedvezményezett családtag öröklí az otthont, akinek nevelése és tartása céljából azonban a gyámhatóság az otthon fentartását előnyösnek tekinti és eziránt az örökösödési eljárásban előterjesztést tesz (50. § 1.). Ép úgy mint az osztálykizárás iránt, ezen előterjesztés felett is a hagyatéki bíróság határoz saját hatáskörében (50. § 2.).

Ha az otthon e minőségét az alapító halála daczára megtartja, kérdésessé válhatik, hogy az alapítóval szemben a végrehajtás és jogügyleti rendelkezés terén megszabott korlátolásokot kinek a személyére kell vonatkoztatni? Az otthon biztosítása megkívánja, hogy sem az alapító, illetve örököse mint jogutódja elleni, sem az örökös elleni személyi igények miatt, a törvény által felállított határok között, az otthon ne legyen végrehajtás alá vonható. A háztartás számára teljesített szállítások és munkálatok alapján, ha péld. az otthon kezelése a kiskorú örökös számlájára történik, a törvényes előfeltételek mellett ép úgy van helye az otthon végrehajtás alá vonásának, mint más személyes tartozások miatt (60. § 1.). Az alapító jogügyleti rendelkezésének korlátolása pedig a helyébe lépő tulajdonosra nézve megfelelően áll (60. § 2.), tehát az elidegenítéshez, megterheléshez, lemondáshoz az alapító túlélő kedvezményezett házastársának hozzájárulása, illetve a kiskorú kedvezményezett családtagok gyámhatóságának jóváhagyása szükséges.

Nemcsak az alapító halála, hanem más esetekben is kivételesen fentartatik az otthon e minősége valamely törvényes előfeltétel elesésének daczára. Nevezetesen ha az otthon értéke az alapítás után 8000 koronán felül emelkedik mindaddig, míg a 12,000 koronát meg nem haladja, de utóbbi esetben is csupán a többértéknek megfelelő és a lakóházon kívül eső, a tulajdonos által kijelölhető otthonrészre nézve szűnik meg az otthon minősége és csupán ekkor, ha ez a megosztás keresztülvihetetlen, egészben

(51. §). Továbbá azon esetekben, amikor az alapítónak családja az otthonban való lakást csak ideiglenesen szakítja meg (52. §), vagy az otthon területe utóbb különböző községek határába esik (53. §), vagy azon az alapítás után egy további külön lakóház épül (54. §), kivételesen továbbra is fenmarad az otthon e minősége.

A tervezet végül az otthonokról a telekkönyvi hatóságnál községenként vezetendő nyilvántartást ír elő (61. §) és a végrehajtási, telekkönyvi és örökösödési eljárásba tartozó további szabályoknak megállapítását a rendeleti útnak tartja fen (63. §).

* * *

A fentebbiekben ismertetett előadói tervezet mindenestre értékes anyagot szolgáltat egy a családi otthonra szóló törvény alkotására, noha nem hisszük, hogy kiemelt számos hiányainál fogva jelen alakjában elfogadható volna. Épen azért és mert kétségtelen, hogy a törvényhozás a homestead kérdését, mint elsőrendű szociális feladatot előbb-utóbb napirendjére fogja tűzni, szükségesnek tartottuk e kérdéssel már most megismerkedni és azokra a követelményekre reámutatni, melyek az intézmény és a közjegyzői hatáskör szempontjából egyaránt feltétlenül szem előtt tartandók.

H.

Felsőbirósági határozatok.

Czégügyek. Váltóóvás.

104. A rendkívüli közgyűlésnek az a határozata, mely az elővételi jogot a rendkívüli közgyűlés alkalmával a részvénykönyvbe bevezetett részvényeseknek biztosította, helyesen csak úgy értelmezhető, miként azt maga a közgyűlési határozat is úgy értelmezi, hogy t. i. „minden egyes régi részvényre adatik elővételi jogon $\frac{1}{2}$ új részvény“ és nem értelmezhető akként, hogy a részvénykönyvbe bejegyzett, de időközben elhalt részvényes igazolt örökösei is elesnének az elővételi joguktól, ha a részvényeket a közgyűlés napjáig nevükre nem iratták, mert ily értelmezés mellett nem minden egyes régi részvényes gyakorolhatná a részére biztosított elővételi jogot. (Curia 1911. április 4. 918/V. sz.)

*

105. A K. A. és Sch. F. tagokból állott „K. A. és társa“ cégü közkereseti társaság egyik tagjának, K. A.-nak elhalálása folytán a cégbiróság a cégvalódiság elvének megvalósítása végett a K. T. 21. §-ának alkalmazásával, aziránt tartozik hivatalból intézkedni, hogy az érintett haláleset folytán a társaság jogviszonyaiban beállott változást az érdekelt felek a cégjegyzékbe leendő bevezetés céljából szabályszerűen bejelentsék.

Az a kérdés, hogy a K. A. elhalálása folytán a társaság jogviszonyaiban miféle változás állott be, nevezetesen, hogy az életben maradt társtag a társas-viszonyt az örökösökkel tovább folytatja-e, esetleg az örökösök kielégítése mellett az üzlet egyedüli birtokosává válik, avagy teljes feloszlás következik-e be, elsősorban az érdekelt megegyezésétől, ilyen megegyezés hiányában pedig a vitássá vált jogviszony a társasági szerződés vagy a törvény alapján szabályozó bírói ítélet tartalmától függ.

Az érdekelt felek egyező kérelme, vagy az ezt pótló jogerős bírói ítélet hiányában, az egyik társasági tag elhalálására utalással, a cégjegyzék tartalmát hivatalból, vagy az életben maradt társasági tag, illetve tagok egyoldalú kérelmére megváltoztatni nem lehet és pedig annál kevésbé, mert a K. T. 67. §-ából is nyilvánvaló, hogy a közkereseti társaság jogviszonyaiban beállott változásoknak a cégjegyzékbe való bevezetését célzó perenkívüli kérelmekhez az összes érdekelt felek hozzájárulása szükséges.

A kifejtettek alapján a kir. Curia másodbiróságnak azt a rendelkezését, amelylyel K. A. társasági tag elhalálásának a cégjegyzékben leendő feltüntetése iránt hivatalból intézkedett, hatályon kívül helyezte s a kir. törvényszéket a K. T. 21. §-ának megfelelő eljárásra utasította. (Curia 1911. április 20. 305. sz.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

106. A végrendelet szerint D. V. alperes a nejével közösen alkotott végrendelet 5. pontjában, a neje által túlélése esetére neki hagyományozott lakásjog esetleg megszűnése folytán neje örökösei által neki fizetendő 1200 K-ra nézve azt a kijelentést tette, hogy: „azon 600 frt követelésemet, ami nekem, illetve örököseimnek a nőm háza utáni kártérítés fejében jár, a k—i gör. kel. egyháznak ajándékozom lelkeink üdvére, azzal a rendelkezéssel, hogy azt az iskola és egyház szükségleteire fordítsa.“

Felperes előadva, hogy neje 1896-ban elhalt és hogy alperes a lakási jogáról lemondása folytán neje örököseitől az 1200 K-t megkapta, alperesnek ezen ígérete alapján felperes az 1200 K megfizetését követeli.

A kereset alaptalan. Ugyanis alperes a jelzett nyilatkozatát végrendeletben tette és ennek bevezető részében végrendelezők kifejezetten kijelentik, hogy abban haláluk esetére tesznek végrendeleti intézkedéseket.

Végrendelezők eme kijelentéséből, de általában abból, hogy a végrendeletben tett intézkedéseket illetően az osztrák polgári törvénykönyv 452. §-a értelmében vélelem szól amellett, hogy azoknak teljesedését végrendelező csak halála esetére akarta, kétségtelen, hogy alperes szándéka gyanánt azt kell feltenni, hogy az ajándékozás csak halála után teljesedjék.

Ezzel szemben az a körülmény, hogy alperes nyilatkozatában a jelen időt használja (ajándékozom), alperes akaratának ellenkező magyarázatára ügydöntő alapot azért nem szolgáltatott, mert egyfelől általános jogszabály (osztrák polgári törvénykönyv 915. §), hogy a viszteher nélküli lekötélésre irányuló jognyilatkozatoknál mindig a könnyebb teher elvállalására s így jelen esetben a halál után beállandó teljesítésre irányuló akarat veendő fel, másfelől pedig, mert alperes a jelzett kijelentést az ajándékozás teljesedési idejének meghatározása nélkül használja, már pedig arra tekintettel, hogy nyilatkozatát jogértő ember (kir. közjegyző) foglalta írásba, fel sem tehető, hogy azon esetben, ha alperes a végrendeletben foglalt előbbi kijelentésétől időbelileg eltérően szándékozott volna tenni, az a végrendeletben külön is kifejezésre nem juthatott volna.

Ennek következtében s tekintettel arra is, hogy felperes oly tényeket, melyekből megállapítható volna, hogy alperes a fentiekkel szemben ígéretének még életében való teljesítését akarta, fel sem hoz, alperes fenti rendelkezését az osztrák polgári törvénykönyv 956. §-ának első bekezdése értelmében hagyománynak kell tekinteni, ebből folyólag pedig, minthogy a hagyományos az osztrák polgári törvénykönyv 684. §-a értelmében a hagyományra jogot csak az örökösök halála után szerez, felperest keresetével el kellett utasítani. (Curia 1911. február 22. 5141/1910. sz. a marosvásárhelyi tábla indokainak hhagyásával.)

*

107. A hagyatéki tárgyaláson általánosságban tett annak az örökös nyilatkozatnak, hogy az örökösök minden közelebbi meghatározás és megszorítás nélkül azt jelentik ki, hogy: „kérjük a hagyatékot osztatlan közösségben és egyenlő arányban törvényes lemenő öröklés jogcímén az örökösöknek az özvegyi joggal terhelt, bíróilag átadni s a tulajdoni és özvegyi jogot bekebelezni“, amíg egyrészt nincsen az a jogi hatálya, hogy annak következtében az örökösök az özvegyi

jog korlátozását nem kérhetnék, ha az arra vonatkozó törvényes előfeltételek egyébként fenforognak, addig másrészt az ilyen nyilatkozatnak az özvegy irányában is a közszerzeményi igény érvényesítését gátló hatálya viszont csak addig tarthat, amíg az örökösök az özvegyi jog korlátozását nem kérik; mert a kölcsönösség és viszonyosság alapján tett nyilatkozat mellett a vélelem az, hogy az özvegy, az örökösök mindegyike az ő törvényes gyermeke lévén, gyermekei irányában közszerzeményi igényét, az egész hagyatéokra kiterjedő özvegyi jog átengedése ellenében, ennél az oknál fogva és addig nem kívánta és kívánja érvényesíteni, amíg az örökösök az özvegyi jog korlátozását bírói úton nem szorgalmazzák.

Ezekből következik, hogy amiképp az örökösök nincsenek elzárva attól, hogy általánosságban tett nyilatkozatuk mellett az özvegyi jog korlátozását kérhessék, viszont az arra vonatkozó kifejezett lemondás hiányában az özvegynek is feléled a közszerzeményi igény érvényesítéséhez való joga azon esetben, ha ellene az örökösök az özvegyi jog korlátozását kérik.

Annak megjegyzése mellett, hogy a közszerzeményi igény érvényesítéséhez való jog nem olyan megoszthatatlanul egységes jog, hogy mindegyik örökös ellen külön-külön is érvényesíthető nem volna, az elsőbíróság ítéletének a felperest közszerzeményi igényének érvényesítése iránt indított keresetével elutasító rendelkezést, amennyiben keresetével 3—6-od rendű alperesek irányában is elutasította, helybenhagyni kellett, mert ezen alperesek az özvegyi jog korlátozását sem külön keresettel, sem viszonykérés nélkül nem kérve, a felperesnek sem nyílt meg ahhoz való joga, hogy ezen alperesek irányában a közszerzeményhez való igényét érvényesítse. Ellenben meg kellett változtatni az elsőbíróság ítéletét azon részében, melylyel felperest, első- és másodrendű alperes irányában is keresetével elutasította s felperesnek közszerzeményi igényét ezen alperesek irányában meg kellett állapítani; mert ezen alperesek a hagyatéki tárgyaláson tett nyilatkozatuktól eltérve, az özvegyi jog megszorítása iránt külön keresettel élve, felperesnek is feléledt a hagyatéki tárgyaláson az özvegyi jognak az egész hagyatéokra nézve történt átengedése ellenében nem érvényesített közszerzeményi igény érvényesítéséhez való joga; mert továbbá a felperes és gyermekei közt utóbb sem jött létre az özvegyi jog gyakorlásának módja és terjedelme iránt végérvényes olyan megállapodás, amely egyszersmind a közszerzeményi igény érvényesítésének is útját állaná.

Minthogy az elsőbíróság a közszerzeményi igény érvényesítését célzó keresetet igényjogosultság hiányából utasította el, ezen igénynek megállapítása mellett az elsőbíróság az igény érdekében való határozat hozatalára volt utasítandó.

Az elsőbíróság ítéletének az özvegyi jog korlátozása iránt indított perre nézve tett rendelkezését hatályon kívül kellett helyezni, mert amennyiben a közszerzeményi igény érvényesítése céljából indított per valamely részben sikert eredményezne, ez a siker nemcsak az özvegyi jog terjedelmére, hanem azon vagyontárgyak mennyiségére és kijelölésére is befolyással lehet, amelyekre az özvegyi jog korlátozása helyet foghat s ezért a két peres kérdés egymással olyan szerves összefüggésben van, hogy csak együtt és egységesen bírálható el.

Egyébiránt pedig, ámbár az özvegyi jog korlátozásához való jog sem olyan megoszthatatlanul egységes jog, hogy azt az özvegy ellen mindegyik örökös külön-külön is nem érvényesíthetné, mégis minthogy Cs. V. és Cs. E. a csupán Cs. G.-né alperes ellen az özvegyi jog korlátozása iránt indított perben a hagyatéki ingatlanoknak nem a tulajdoni aránynak megfelelő hányadrészek, hanem tüzetesen megjelölt egész és illetve térvázlat szerint lejegyzendő ingatlanoknak birtokukba adását kérik, a kérelem felett az örökös illetve tulajdonostársak perben állása nélkül, a keresettel célzott módon a birtoklás kérdésében határozat nem hozható. (Curia, 1911. február 1. 5163/1910. sz. a szegedi tábla indokainak hhagyásával.)

*

108. Felperesek, mint az örökgyónak közös törzsből származott oldalrokonok azon alapon kérik a végrendelet érvényteleníteni, mert örökgyón a végrendelet készítésekor oly súlyos betegségben szenvedett, hogy akaratnyilvánításra képtelen volt, nem is akart végrendeletet készíteni, hanem csak megemlékezés folytán végrendeletet készített; vitatták, hogy a végrendelet alaki kellékei sem tartattak meg, mert a végrendelet tanúk nem voltak állandóan együttesen jelen, a végrendelet tartama alatt boroztak, ezenfelül a tanúk által kiállítandó záradék hiányzik, mert az egész záradék a végrendelet kijelentését tartalmazza. A tanúknak s a kezelő orvosnak vallomásából kétségtelenül megállapítható, hogy örökgyón a végrendelet készítésekor teljesen ép szellemi képességgel bírt. Bizonyítva van az is, hogy a végrendelet tanúk a végrendelet tartama alatt teljesen józanok voltak, az örökgyón pedig végakarata minden külső befolyástól menten teljesen szabadon nyilvánította és senki sem fenyegette; a tanúk a végrendelet tartama alatt állandóan és együttesen jelen voltak, a végrendelet kétszer is felolvastatott, mire örökgyón kijelentette, hogy az az ő végakarata s a végrendelet aláírta.

Ami a végrendelet záradékára alapított kifogást illeti, igaz ugyan, hogy a záradékban maga az örökgyón jelenti ki azt, hogy az 1876 : XVI. t.-czikk 5. §-ban megkivánt alakiságok megtartat-

tak; ez a körülmény azonban egymagában véve még nem alkalmas a végrendelet érvénytelenítésére, mert az örökhagyónak a végrendelet záradékában foglalt kijelentését a végrendeleti tanúk is aláírták és azáltal a záradékban foglaltak megtörténtét a maguk részéről is igazolták, hogy pedig a záradékban foglalt alaki kellek megtartattak, az bizonyítást nyert. Minthogy tehát a végrendelet készítésekor szabad akaratelhatározási képességgel bírt, végakarátát teljesen önként, minden külső befolyástól menten nyilvánította; minthogy a végrendelet érvénye az 1876: XVI. t.-cikk 5. §-a alapján bírálendő el s bizonyítást nyert, hogy az idézett §-ban előírt alakiságok megtartattak, ennél fogva felpereseket keresetükkel el kellett utasítani. (Curia 1911. márczius 7. 5469/1910. sz. a szegedi tábla indokainak hagyásával.)

*

109. Bizonyítva van, hogy az örökhagyó úgy elsőrendű alperes és annak között létrejött B) a. ellátási szerződést szerződő felek közös akarattal felbontották, hogy ennek folytán örökhagyó a közös háztartásból eltávozván, házat vett s abba költözött be. A C) a. végrendeletet elsőrendű alperes és férjének örizetéből visszavette, az addigi kilencz havi eltartásért őket 200 K-val kielégítette, majd utóbb a visszavett C) a. végrendeletet három tanu előtt azon kijelentéssel, hogy végrendeletét semmisnek kívánja tekinteni, kettészakította akként, hogy a tanuknak a pótnyilatkozatát tartalmazó második lap a végrendeletet és végrendeleti záradékot tartalmazó első laptól teljesen elvált.

Ebből, valamint abból, hogy a B) a. ellátási szerződésnek tartalma szerint örökhagyó a C) a. végrendeletben elsőrendű alperes s annak férje javára azért rendelkezett, mert megjutalmazni kívánta nevezetteknek azt a vállalt kötelezettségét, hogy őt öregségében minden szükségesekkel ellátják, holtig tartó tartás, hűség és ápolás és gondozásban részesítik s hogy ennek folytán a B) a. ellátási szerződésnek kölcsönös megszüntetése következtében a C) a. végrendeletnek a lélektani indoka is megszűnt: kétségtelen, hogy örökhagyónak az a ténye, hogy a végrendeletet kettészakította, jelképes kifejezése volt írásbeli végrendelete megsemmisítésének s illetve a végrendeletében foglalt akarata visszavonásának annál inkább, mert a végrendeletet tartalmazó ívnek leszakított másik oldalán a végrendeleti tanuknak pótnyilatkozata foglaltatván, kétségtelen, hogy ennek a végrendelet pótlásául jelzett tanusítványnak a végrendeleti intézkedés tartalmától való elkülönítése folytán a végrendelet többé egészen, sértetlennek nem tekinthető.

Minthogy pedig a végrendeletet nemcsak az 1876. évi XVI. t.-cikk 35. §-ának szabályai szerint lehet megszüntetni, hanem

alakszerű visszavonás nélkül és a végintézkedés más módon, nevezetesen annak megsemmisítése által megszüntethető, s minthogy a C) a. végrendeletnek megsemmisítése, a kettészakítás tényének megtörténtével már beállott s az akként visszavontnak tekintendő végrendelet a megsemmisítés visszavonása által helyre nem állhat, a visszavonás, illetve megsemmisítés tényére mi befolyással sem lehet az a körülmény, hogy örökhagyó az elszakítás után is a végrendeletet megőrizte, majd azt a kijelentést tette, hogy első- és másodrendű alperesek lesznek az örökösei s hogy elsőrendű alperes azt teheti a végrendelettel, amit akar: a végrendeletet visszavontnak s a törvényes örökösödést beálltnak kellett kimondani. (Curia 1911. márczius 7. 4654/1910. sz.)

*

110. A D) alatti okirat ama tartalmából, hogy az örökhagyó után megnyilando öröklési jog az alperes kizárásával egyedül a felpereseket, illetve kiskorú felperesek jogelődét fogja megilletni, minthogy az okiratban a végrendeleti öröklés kivételkép felemlíve nincs, megállapítható, hogy az alperes örökhagyó után semmiféle öröklési jogot sem akart a maga részére fentartani, hanem átengedte azt a testvéreinek. Téves ennél fogva az alperesnek az az érvelése, hogy a D) alatti okirattal csupán törvényes öröklési jogáról mondott le.

De nem illeti az alperest a végrendelettel részére juttatott örökség azért sem, mert a D) alatti okiratnak az alapját az alperesnek az okiratban megnevezett testvéreivel létrejött megegyezése képezi, ennek folyamán az alperes nem az örökhagyóval, hanem a testvéreivel, illetve felperesekkel szemben mondott le az öröklési jogviszonyról és velük szemben és az ő javukra tette azt a kötelező kijelentést, hogy az örökhagyó hagyatéka az ő (alperes) kizárásával a többi testvéreket fogja illetni, melylyel szemben a testvéreket az a kötelezettség terheli, hogy ők az örökhagyó által életében az alperesnek juttatott értékek címén az alperes ellen követelési jogot nem érvényesíthetnek.

Ezekből következik, hogy az alperesnek a D) alatti okirat kiállításával az volt a világos célzata, hogy az örökhagyó hagyatékában maradt vagyont kizárólag a felpereseknek jusson, következésképp abból ő a végrendelet alapján sem igényelhet semmit, mert öröklési jogáról a felperesek javára minden korlátozás nélkül lemondott és mert ennek folytán a felperesek kizárólagos jogot szereztek az örökhagyó hagyatékára, ezzel szemben nem támaszkodhatik az alperes az örökhagyónak arra a végrendeleti intézkedésére, mely őt a hagyatékából részesíteni kívánta, mert bár az örökhagyó az alperessel szemben végrendeletkezési szabadságá-

ban korlátozva nem volt és alakilag érvényesen végrendekezhetett, mégis ezen intézkedésnek a felperesekkel szemben jogi hatálya nincs, mert ők még az örökhagyó életében megegyeztek az alperessel s az alperes az ő javukra eleve lemondott öröklési jogáról s így az ő hozzájárulásuk nélkül a hagyatékából a végrendelet alapján sem részesülhet.

Igaz ugyan, hogy az okiratban megnevezett testvérek az okiratot alá nem írták, mégis, minthogy a szerződés köztük és alperes közt jogérvényesen létrejöttek tekintendő annyival inkább, mert az alperes névszerint megnevezte testvéreit, akiknek javára lemondott s mert az okirat annak kiállítása után az elsőrendű felperesnek lett átadva, melynek tartalmáról a családi viszonyból folyóan tudomást szereztek a többi testvérek is, annak elfogadása különben joghatályosan nyilvánult meg azáltal, hogy a felperesek az okiraton alapuló jogaikat a hagyaték tárgyalásakor mindannyian érvényesítették, miért is az elsőbíróság ítéletét helybenhagyni kellett. (Curia 1911. február 28. 5411/1910 sz. a Szegedi tábla indokainak hagyásával.)

*

111. Ha az ági vagyon nincs meg természetben, akkor annak értéke nem az örökhagyóra történt háramlásakor, hanem az örökhagyó által történt elidegenítéskor volt értéke szerint térítendő meg az arra igényjogosult ági örökösnek. (Curia 1911. márczius 22. 5103/910.)

*

112. A hagyatékban természetben meglévő ági vagyon az örököszt rendszerint természetben illetvén meg, az ily minőségű vagyontárgy értékének időközi változásából eredő különbözet szintén az örökös javára vagy esetleg kárára szolgál. Amennyiben tehát a természetben ugyan meglévő, de bármi okból természetben ki nem adható ági vagyonról van szó, az az érték veendő számításba, amelylyel a vagyontárgy jelenleg bír. (Curia 1911. április 4. 5378. sz.)

*

113. Az állandóan követett birói gyakorlat szerint az ági vagyon, amennyiben a hagyatékban természetben megvan, az örökösnek természetben ítélendő meg, ebből folyóan pedig még abban az esetben is, ha a hagyatékban természetben meglévő ági vagyon az annak értékét nevezetesen túl nem haladó szerzeményi vagyonnal egybevegyült, a természetben meglévő ági vagyon a jogosított örökösnek természetben kiadandó s az ági vagyonba

vegyült szerzeményi vagyon értéke adandó ki készpénzben a szerzeményi vagyonban öröklésre hivatottaknak. Az elsőbíróságok által e részben felhozott helyes indokok szerint a birói 630 sz. tjkvben al. 1—12 és 15—19. sorsz. s a birói 288 sz. tjkvben a+1. 3 és 4. sorsz. 672/a. 1378/35 és 1378/36. hrsz. a. felvett ingatlanok az örökhagyóra a felperesekkel közös törzsről hárult ági vagyont képeznek s úgy a felpereseket, mint ági örökösöket természetben megilletik, ebből azonban a felperesek az alperesnek mint szerzeményi örökösnek kiadni tartoznak az ági vagyonba vegyült szerzeményi értéket. Ez az elsőbíróságoknak helyesen indokolt álláspontja szerint az örökhagyó által testvéreinek, a felperesnek, nagyanyjának kifizetett 4000 koronából és 160 K átvállalt adósságból áll, amihez járul még a fentebb kifejtett jogszabály szerint az örökhagyónak az ági vagyont képező házba történt beruházása, mint az ági vagyonnal egybevegyült szerzeményi vagyon, ami a meghallgatott szakértők által megállapított összeg középarányát véve, 2633 K-t tesz ki és így a felperesek által kifizetendő szerzeményi vagyon összege 6793 K 72 fillérre rug. (Curia 1911. április 6. 5712. sz.)

*

114. A kir. tábla elfogadja azt az indokolást, hogy az ügy eldöntésénél egyedül irányadó végrendelet alperes, mint első örökösnek az ingatlanokra vonatkozó szabad rendelkezési jogát nem korlátozza, a szabad rendelkezés azonban az utóörökösök kirendelése következtében akként értelmezendő, hogy alperes férjétől örökölt ingatlanokat tetszése szerint használhatja, megterhelheti, sőt el is adhatja, de felpereseknek és az ő anyjuktól H. A.-tól még születendő testvéreiknek utóöröklési jogát arra a vagyonra, amit alperes a férjétől örökölt és ami abból az ő halálakor még meglesz, alperesnek halálesetre szóló intézkedéssel megszüntetni vagy csorbítani joga nincs.

Ennélfogva az elsőbírósági ítéletnek azt a részét, melylyel kimondatott, hogy az utóöröklési jog telekjegyzőkönyvileg oly módon jegyeztessék fel, hogy alperes, mint első örökösnek szabad rendelkezési joga fennmaradjon, a kir. tábla a rendelkező részben foglalt kiegészítéssel hagyta helyben. (Győri kir. tábla 1910. december 31. 2385/910. sz.)

A kir. Curia a másodbíróság ítéletét azzal a kiegészítéssel, hogy az alperes javára a másodbíróság részéről megállapított szabad rendelkezési jog csak a visszterhes ügyletekre terjed ki, helybenhagyja indokai alapján és azért, mert akkor is, mint a jelen esetben, midőn az utóöröklés csak arra a vagyonra van rendelve, amely az örökhagyó hagyatékából az előörökös halálakor még megmarad, az utóöröklésnek lényege épen abban áll, hogy

ezen vagyona az öröklés szabályozása az örökhagyó és nem az előörökös intézkedésén alapuljon, következően az előörököst ezen vagyona a halálesetre szóló rendelkezés joga meg nem illeti; mert továbbá a végrendelet érvényessége folytán felpereseknek csak ahhoz lévén joga, amit részükre az örökhagyó rendelt, a rendelkezésnek az alperes élők közti rendelkezéseitől függő tartalmával és eredményével beérni tartoznak s így nem jöhet figyelembe az, hogy az örökhagyó hagyatékából az alperes halálakor esetleg mi sem lesz meg s ezáltal az utóöröklés meghiusul; és végül mert a kiegészítés a másodbiróság ítéletének indokolásában kifejezett jogi álláspontnak megfelel s ez az álláspont a másodbiróság ítéletének rendelkező részében kifejezésre nem jutott s így e részben a másodbiróság ítéletének kiegészítése szükségessé is vált. (Curia 1911. április 6. 5711/1910. sz.)

*

115. A per adatai szerint felperes nem volt ugyan hibás abban, hogy az örökhagyót elhagyta, utóbb azonban a különélés ideje alatt, több évvel az örökhagyó halála előtt egy másik férfivel ágyassági viszonyra lépett s azóta azzal él; ezzel a viselkedésével pedig elveszítette azt a jogát, hogy a férje után özvegyi jogot követelhesen, mert az özvegyi jogra érdemtelenné vált. (Curia 1911. márczius 22. 5882/1910. sz.)

*

116. Ha a végrendelet az írásbeli végrendelet nyelvét nem érti — habár ezt sajátkezűleg írta is alá — annak érvényéhez az 1876 : XVI. tcz. 6. §-ában előírt alakszerűségek fennforgása szükséges; a közreműködött tanuk közül tehát legalább kettőnek birnia kell a végrendelet nyelvét. A tanuknak az idézett tcz. 4 §-a értelmében a végrendeletet tanu minőségben kell aláírniok. Aki nem mint tanu, hanem mint tollnok van aláírva a végrendeleten, az végrendeleti tanunak nem tekinthető. (Curia 1911. április 4. 5493/1910. sz.)

*

117. Abból a körülményből, hogy a hagyatéki iratok szerint K. I. a nejevel közösen alkotott végrendeletet a hagyatéki bírósághoz kihirdetés végett maga mutatta be, továbbá hogy sem a hagyatéki eljárásban, sem a per során nem merült fel adat arra nézve, hogy K. I. a közös végrendelet intézkedéseit megváltoztatni szándékozott volna, megállapítható, hogy K. I. a neje halála után a végrendelet intézkedéseit elfogadta és joghatályában fenntartotta, következően a neje halála után újabb végrendeletet alkotni sem állott jogában. (Curia 1911. április 12. 1242. sz.)

*

118. Az ágyasságban élő felek közt történt vagyonátruházásokra is fennáll az a vélelem, hogy az átruházás ingyenesen történt s a szükségörökösrel szemben az adásvételi szerződésben foglalt vételárfizetés elismerése bizonyítékul nem szolgál. (Curia 1911. márczius 21. 5766/1910. sz.)

*

119. A hozomány a férjtől jogszabály szerint a házasság megszűnése után vagy a házassági bontóperben is visszakövetelhető arra az esetre, ha a házasság a per folyamán felbontatik. Ebből pedig jogszerűen az következik, hogyha a nő hozományát férjétől a házassági bontóperrel egyidejűleg vagy később, de külön keresettel követeli vissza, e két per összefüggésénél fogva egyidejűleg bírálendő el, vagy a hozomány iránti per elbírálása felfüggesztendő mindaddig, míg a házassági bontóper jogerős elintéztést nem nyert. Következően mi jogi alappal sem bír az alsóbiróságoknak az az ítéleti döntése, hogy felperest a hozomány iránti keresetével időelőttiség okából kizárólag azért utasították el, mert a peres felek között folyamatban levő házassági bontóper még jogerős érdemi elintéztést nem nyert és ennél fogva a házasság jogerejűleg még fel nem bontatott.

Ezekhez képest mindkét alsóbiróság ítéletét a jelen ítélet rendelkező része szerint megváltoztatni és az elsőbiróságot további szabályszerű eljárásra utasítani kellett. (Curia 1911. április 4. 4166. sz.)

Adó- és illetékügyek.

(A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának határozatal.)

120. A kir. közjegyzőkhöz oly ügyekben intézett beadványok, amelyekben ezek mint a bíróságok megbízottjai járnak el, az illetékszabályok 1. §-ának C) pontja értelmében bélyegkötelesek és ekként a panaszos a néhai B. J. hagyatékának tárgyalásával az 1908. Ö. 164. sz. végzés alapján megbízott közjegyzőhöz 1908. évi december 7-én intézett levélalakú beadvány bélyegmentessége iránt jogos igényt annál kevésbé támaszthat, mert az illetéki díj-jegyzék 68. tétele szerint a levélalakú beadvány bélyegkötelezettségét nem szünteti meg. (1910. december 6. 13411/1910. sz.)

*

121. Az 1909. évi VI. törvény szerint a házbéradó alapjául nem a bevallás évében fizetett, hanem a bevallás időpontjában kikötött évi bért kell venni. (3789/1911. P. szám.)

*

122. A hitelvek terjesztése s a vallásos érület ápolása — ami a templomok rendeltetése — a közoktatás körébe, ennek fogalma szerint, nem tartozik. Ennélfogva a templomra, annak felszerelésére rendelt hagyományt közoktatási célra rendeltnek tekinteni nem lehet. A panaszban megjelölt bírósági ítélet a jelen ügy elbírálására befolyással annál kevésbé lehet, mert a bíróságnak újabb állandó gyakorlata, az 1902. évi XIX. számú döntvény indokainak nyomán, a templom céljaira rendelt hagyományt közoktatási célra rendeltnek nem fogadja el. (13511/1910. P. szám.)

*

123. A panaszolt illeték a „k. i. közuti vasut részvénytársaság“ k. i. cégnek azon beadványa alapján követeltetik, amelyben „a k. i. közuti vasut részvénytársaság felszámolás alatti“ új czégszövegnek és a két felszámolónak bejegyzését kérte. Eltekintve attól, hogy a felszámolók bejegyzésére nincs kimondva az, hogy a megállapított 10 korona minden jogosított bejegyzésért jár, következésképen több felszámolónak bejegyzéseért is csak az 1. ívtől járó 10 korona követelhető, a jelen esetben nem lehet megállapítani a cégváltozást. A kereskedelmi törvény 114. §-a ugyanis azt kötelezőleg írja elő, hogy a felszámolók aláírásaiknál a felszámolási viszony kitüntetésére és saját nevük hozzacsatolására mellett, a társasági céget használni tartoznak. Akkor tehát, amidőn az eddigi cég a felszámolási viszony kitüntetésével jegyeztetik, annál kevésbé lehet cégváltozásról szó, mert a felszámolással az eddigi cég használata kötelező; a felszámolási viszony kitüntetésére pedig a felszámolásnak a kereskedelmi törvény 110. §-a által előírt bejelentéséből okszerűen folyik, az ily bejelentés tehát egyrésztől nem cégváltozás, másrésztől nem ennek, hanem a felszámolásnak bejelentése, amely az illeték-díjjegyzék 13. tétel 16. a) pontja alá nem eshetik, annál inkább, mert a cégjegyzékbe való bevezetése a felszámolási viszonyt kitüntető tóldattal kiegészített cégnek a kereskedelmi törvény 110. §-ának rendelkezésével függ össze. Ekként a jelen esetben az illeték csak a díjjegyzék említett pontjának c) alpontja értelmében volt lerovandó, ennek pedig a panaszos megfelelt, a kiszabott illeték alól azért öt fél kellett menteni. (27343/1909. P. sz.)

*

124. Ha ingatlan és ingó dolgok nem csupán ingatlanért, hanem ezen felül még készpénzért is ruháztatnak át, az ingó dolgok értékétől nem 4-30/0 csereilletéket, hanem csak III. fokozatú okirati illetéket lehet követelni. (22052/1910. P. szám.)

Közlemények.

A közjegyzői kamarák kiküldötteinek értekezlete. A budapesti kir. közjegyzői kamara m. hó 13 án megtartott üléséből a következő körirattal fordul a társ kamarákhoz:

„Ismeretes, hogy karunk egy tagja megbízást kapott az előbbi igazságügyministertől — s ezt a megbízást a jelenlegi is fentartotta — az örökösödési eljárás egy reformtervezetének elkészítésére, melynek az legyen a vezérlő gondolata, hogy a hagyatéki bíróság teendői a hagyatékok tárgyalása körül lehetőleg csökkenjenek, a kir. közjegyzők ügyköre jobban önállósíttassék s főkép a hagyatékátadóvégzés meghozatala a kir. közjegyző hatáskörébe utaltassék és a hagyaték átadása, a hagyatéki letétek kiadása, a hagyatéki ingatlanok telekkönyvi átíratása nem többé a bíróság végzése, hanem a kir. közjegyzők tanusítványa alapján eszközöltessék.

Ez a megbízás kari mozgalmainknak egy nagy sikerét jelentette, talán az első igazi sikert, mióta intézményünk fennáll. Mert az eszme, hogy a hagyatékátadóvégzést a kir. közjegyző hozza meg, karunkon belül keletkezett. Nem idegen utánzat az, mint a legtöbb hazai reformeszmé. Hiszen nincs a külföldön hagyatéki eljárás, mely ennek példáját szolgáltatná. Hazánkban is karunk tagjai hangoztatták legelőször. Olyan reform ez tehát, mely a legégszesebb jogfejlődés typusát mutatja, azt, mely egy nemzet saját jogélete, különleges viszonylatai és szükségletei talaján keletkezik, azoknak utján, akik annak a jogéletnek működésére hivatott szervei. Egy okkal több reá, hogy ezt a reformeszmét becsben tartsuk és meg ne pihenjünk, mielőtt egészen meg nem valósult. Intézményünk huszonöt éves fennállása alkalmából megtartott első, emlékezetes, országos kongresszusunk alkalmával történt meg először, hogy ez a reformeszmé, melyet karunk első negyedszázados működése alatt magában lassan kiérlelt, a nagy nyilvánosság és a magyar igazságügy legmagasabb képviselői előtt mint karunk egyik postulatuma hangoztatva lett. Mint minden egészséges, életképes reformeszmé, ez is lassan hódított tért, de biztosan és feltartózhallanul. Ma már általános jelszóvá lett, hogy a hagyatékátadóvégzés meghozatalát a kir. közjegyzőkre kell bízni. A karon kívül álló jogász közvélemény, ügyvédek, bírák, egyértelműleg kívánatosnak, sőt szükségesnek tartják, a szaklapok mellette kardoskodnak. Nincs ma senki a magyar jogászságban, aki az örökösödési eljárás reformját más módon tartaná célirányosnak, sőt lehetőnek. Az a tervezet, mely az igazságügyi szervezet módosítása tárgyában a mult év elején az igazságügyministerium kebelében készült és hozzászólás végett az összes közjegyzői kamaráknak is megküldetett, mint ismeretes, szintén tartalmaz három örökösödési eljárással foglalkozó szakaszt s abban a reformban, melyet ez a három szakasz contemplál, ugyancsak a mi reformeszménk jut kifejezésre, hogy t. i. a hagyatékátadóvégzés meghozatala a kir. közjegyzőre bizassék; persze olyan módon, mely csak halvány mása az igazi reformnak és a gyakorlatban nemcsak hogy nem javítaná, hanem

nehézkesebbé és lassúbbá tenné az örökösödési eljárást, a közjegyző működését pedig egy szikrával sem tenné önállóbbá. A reform ellen, melyet ez a három szakasz magában foglal, annak idején az összes közjegyzői kamarák felírtak az igazságügyministeriumhoz, kérvén őt, hogy ezt avval a tervezettel helyettesítse, mely ugyanakkor a fennmiltett igazságügyministeri megbízás folytán karunk kebelében kidolgozás alatt állott. Tényleg akkor az igazságügyministeriumban az a felfogás és szándék uralkodott, hogy amennyiben a karunk által javaslatba hozandó reformtervezet idejekorán elkészül, az a három szakasz, mely az igazságügyministerium imént említett törvénytervezetében az örökösödési eljárással foglalkozik, onnan elmarad és az örökösödési eljárás reformjának alapjául — ha különben megfelel — az a tervezet fogadtatik el, melynek kidolgozása karunkra lett bízva. Ez az utóbbi tervezet el is készült idején, és kimerítő indokolással együtt még a múlt év szeptember havában az igazságügyministeriumhoz bemutatva iett.

Ennek a törvénytervezetnek vezető gondolata a bíróságok lehető mentesítése az örökösödési eljárásban ez ideig végzett teendők alól. Az eljárás előkészítő szakát úgy rendezi, hogy a községi előljáróságok a halálesetfelvételt és leltárt közvetlenül az illetékes közjegyzőnek küldjék be, aki a törvényen alapuló megbízás folytán lát a hagyaték tárgyalásához. Az eljárást hivatalból indítja meg, a mostani eseteken kívül akkor is, ha ingatlan vagy jelzálogos követelés tartozik a hagyatékhoz. Ennek következtében a hirdetményi eljárást (örökösödési bizonyítvány) mint fölöslegeset elejti. A tárgyalási szakban a közjegyző e tervezet szerint jövőben is a mai törvény értelmében jár el, persze ennek bizonyos czélszerű módosításával, főkép a távollevő, vagy meg nem jelenő érdekeltek esetében, amint azokat a lefolyt tizenöt éves tapasztalat kívánatosakká tette. Ha az örökösök a tárgyaláson mind részt vesznek és minden irányban egyetértő megállapodásra jutnak, a kir. közjegyző a tárgyalás eredményét magában foglaló, s a jelenlegi hagyatékátadóvégzést helyettesítő tanúsítványt bocsát ki és azt, ha ellene a felek határidő alatt előterjesztéssel nem éltek, a telekkönyvi hatósághoz átteszi stb. Előterjesztés esetében, valamint ha nem minden örökös volt a tárgyaláson képviselve, vagy egyetértő megállapodások nem jöttek köztük létre, a kir. közjegyző a hagyatékátadási jegyzőkönyvet az összes iratokkal úgy mint eddig, a hagyatéki bírósághoz teszi át, mely a továbbiakat a jelenleg érvényben levő törvény alapján intézi. Ezek főbb vonalai a novella gyanánt készült törvénytervezetnek.

Ez a törvénytervezet tudomásunk szerint az igazságügyministeriumban helyesléssel találkozott. Tényleg a tervezet nem képvisel radikális újítást, mely tapasztalás szerint mindig nehézségekbe és aggályokba ütközik és hosszú időt kíván, míg keresztül tud törni. Addig amíg az örökség megszerzésének magánjogi alapjai meg nem változnak, tehát az új polgári törvénykönyv behozatala előtt, nem is lett volna lehetséges az örökösödési eljárást egészen új elvi alapokra fektetni. A tervezet tehát óvatosan elkerült minden olyan újítást, mely örökösödési eljárásunk magánjogi alapjait és a lényegesebb eljárási elveket érintené. Főntartja az 1894: XVI. törvénycíkket, csak evvel párhuzamosan egy attól némely részletben eltérő kivételes eljárást statuál azokra az örökösödési esetekre, melyek mint mondani szokás, teljesen simák. Egyszóval a tervezet különösen arra való tekintettel készült, hogy a mostani jogrendszer

minden megrázkódtatása és különösebb előkészületek nélkül, hamarosan életbeléptethető legyen; az örökösödési eljárás végleges reformját — a mostani reform továbbfejlesztése mellett — arra az időpontra tartván fenn, amikor az új polgári törvénykönyv elkészültével és életbeléptetésével, az eljárás magánjogi alapjainak, az örökség megszerzése rendszerének megváltoztatásával, további reformok válandottak szükségessé.

Ezek folytán abban a hitben voltunk, hogy a szóbanforgó törvénytervezetet az igazságügyministerium nemsokára ankét-tárgyalások alá fogja bocsátani, hogy ezek eredményéhez képest annak törvényerőre emelkedése végett a szükséges intézkedéseket mielőbb megtehesse; annál inkább, mert az 1914. évvel életbeléptetendő új perrendtartás a birói személyzetnek nagymérvű szaporítását fogja szükségessé tenni és a szóbanforgó törvénytervezet a jelenleg örökösödési ügyek intézésével elfoglalt járásbirákat munkájuk legnagyobb része alól mentesítené.

Legnagyobb meglepetésünkre azonban, röviddel ezelőtt, azt a teljesen hiteles értesülést nyertük, hogy az igazságügyministerium, jóllehet a szóbanforgó törvénytervezetet helyesli és elfogadja, mégis csak abban az időben akarja sorát ejteni, ha majd az új polgári törvénykönyv életbeléptetéséről lesz szó. Egyelőre az örökösödési eljárás reformja dolgában vissza akar térni arra a három szakaszra, melyet az igazságügyi szervezet módosítása tárgyában saját kebelében készült fentérintett törvényjavaslat foglal magában és ez utóbbit szándékozik rövid időn belül a képviselőház elé terjeszteni.

Mondanunk sem kell, hogy ez a reformnak ad graecas calendas elodázását jelentené. A polgári törvénykönyv előmunkálatai bármennyire haladtak is, ma még azon a ponton vannak, hogy teljesen lehetetlen az időt még csak megközelítőleg is meghatározni, melyben az új polgári törvénykönyv életbe fog léphetni. Aki csak egy kissé ismeri az olyan óriási reformnak, aminő egy polgári törvénykönyv újjáalkotása föltételeit, történeti tapasztalatait és különösen hozzáveti hazai viszonyainkat, az tisztában van avval, hogy két-három évtized előtt a legkedvezőbb eshetőségek között sem lehet az új polgári törvénykönyv életbeléptetését remélni. De az álláspont, amelyre az igazságügyministerium hiteles értesülésünk szerint legújabbban helyezkedett, már azért is tarthatatlan, mert az örökösödési eljárásnak általunk kívánt reformja, amint az a karunk kebelében készült törvénytervezetben célbavétetett, épen azon időszak számára készült, amely bennünket a polgári törvénykönyv életbeléptetésétől még elválaszt, mert mihelyt a polgári törvénykönyv életbelép, evvel párhuzamosan valószínűleg az örökösödési eljárásnak is majd megint újabb reformjára kell gondolni, olyan reformra, mely ma még el sem volna készíthető, nem lévén még végleg megállapítva az örökösödési eljárásnak az új polgári törvénykönyvben elfogadandó magánjogi alapelvei. Egy olyan átmeneti reform, minőt a szóbanforgó törvénytervezet képvisel, nemcsak hogy czélszerű, de szinte elodázhatlan előfeltétele annak a végleges reformnak, melyet majd az új polgári törvénykönyv életbeléptetése fog szükségessé tenni; egy ilyen átmeneti reform nélkül, előre látó törvényhozó meg sem kockáztathatná az örökösödési eljárásnak az új polgári törvénykönyvvel párhuzamos reformját. Ha ez az átmeneti reform nem fekdüdne már az igazságügyminister asztalán, úgy épen a polgári törvénykönyvre való tekintettel, megbízást kellene hogy adjon az elkészítésére, nemhogy azt,

mikor már kezén van, félretegye. Másrészt az örökösödési eljárásnak olyan reformja, minőt az igazságügyi szervezet módosításáról szóló törvényjavaslat ismert három szakasza foglal magában, nemcsak mint átmenet, de egyáltalán mint reform, azaz mint bármely irányban való javítás vagy fejlesztés szóba sem jöhet. Hogy a kir. közjegyző az átadóvégzésnek csak fogalmazatát készítse el s terjessze be a tárgyalási jegyzőkönyvvel együtt a bírósághoz, egyebekben pedig az örökösödési eljárás minden részletében változatlanul a mai maradjon: ez sem a közjegyzőt önállóbbá nem tenné, sőt ellenkezőleg, a bíró fogalmazó-segédjévé avatná; sem a bíró munkaterhén nem könnyítene, sőt ellenkezőleg azt megnövelné, mert tudvalevő, hogy könnyebb minden gyakorlott ember számára egy fogalmazatot elkészíteni, mint valamely idegen fogalmazatot ellenőrizni, esetleg átgyúrni; sem az örökösödési eljárást gyorsabbá nem tenné, sőt ellenkezőleg, mert előrelátható, hogy számos esetben a bíró, kinek egyéni nézeteivel az átadóvégzés fogalmazata egyezni nem fog, az iratokat annak átdolgozása végett a közjegyzőhöz visszaküldendi. Egy ilyen reform gondolata csak az eleven gyakorlat szabad levegőjétől hermetice elzárt hivatalos szobák falain belül keletkezhetett.

Egyszóval nemcsak karunknak és intézményünknek egyébként is teljesen ideális érdekei, hanem a legrealisabb és legáltalánosabb jogszolgáltatási és törvényhozási érdekek kívánják meg, hogy igazságügyi kormányunk eredeti álláspontjára visszatérjen és a karunk által javasolt munkálatot válassza az örökösödési eljárás küszöbön álló reformjának alapjául.

Azonban hogy ez megtörténhessen, annak első feltétele, hogy maga a közjegyzői kar hozzon mindent mozgásba, ébressze föl újból az igazságügyi kormányt az azt a kétségtelen jóakarátát és objectív belátását, melynek tanujelét adta akkor, midőn a közjegyzői kar által felvetett reformeszmét elfogadta s annak tervezetszerű kidolgozásával a kar egy tagját megbizta. Ha az igazságügyi kormány időközben első szándékától eltért, nem is annyira őt magát lehet hibáztatnunk, mert a reformfeladatok óriási területén igazságügyi kormányunk újabban olyan nagy és sokrétű tevékenységet fejt ki, hogy az könnyen másodrangúnak tekinthető feladat, minő az örökösödési eljárás javítása, hamar háttérbe szorulhat, ha épen annak leghivatottabb szervei és ismerői, a kir. közjegyzők, az igazságügyi kormány figyelmét és hajlandóságát folyton ébren nem tartják, a kormány reformműködésére ösztönzőleg nem hatnak, saját közreműködésükkel a kormányt tevékenységében nem istápolják.

És be kell vallanunk, hogy ebben az irányban karunkat igen sok mulasztás terheli. A törvénytervezet elkészült és benyújtva lett, de a közjegyzői kar semmi feltünőbb jelét nem adta annak, hogy mielőbbi életbeléptetését úgy a köznek, mint a saját intézményének érdekében sürgősnek tartja. Úgy hogy könnyen az a felfogás keletkezhetett, miszerint a reform az intézmény képviselői előtt közömbös, vagy hogy a kar magát a benyújtott tervezettel nem azonosítja, vagy az örökösödési eljárás reformját egyáltalán nem tartja szükségesnek. A közjegyzői karnak hallgatása és mozdulatlan passivitása, mióta ez a tervezet benyújtva lett, mindenesetre nagy résszel bír abban, hogy az igazságügyi kormány annak életbeléptetését többé már sürgős feladatnak nem tekinti.

Mulhatlan kötelességünk, hogy ezt a mulasztást helyrehozzuk és ez a czélja jelen megkeresésünknek. Szükségessé tartjuk, hogy a közjegyzői kamarák kiküldöttjei a legrövidebb idő alatt értekezletre gyűljenek össze, s már ez értekezlet alkalmából az igazságügyminister úr ő nagyméltóságát személyesen felkeressék és őt az örökösödési eljárás dolgában a kar reformjavaslatát értelmében készült törvénytervezet haladéktalan életbeléptetésére reábirni törekedjenek. Alapos okunk van feltenni, hogy ez a lépés nem lesz hiábavaló. Nemcsak a jelenlegi igazságügyminister úr, hanem ministeriumának legszámottevőbb egyéniségei is jóakarattal vannak intézményünk iránt és reformtervezetünknek elvben feltétlenül még vannak nyerve. Úgy hogy csak mellékes körülmények és kisebbszerű akadályok elhárításáról van szó. Az összes közjegyzői kamarák illetően fellépésétől még abban az esetben is sikert remélünk, ha az igazságügyi kormány nem volna hajlandó az igazságügyi szervezet módosításáról szóló, és legközelebb a képviselőház elé terjesztendő törvénytervezetnek az örökösödési eljárásra vonatkozó ismert három szakaszát elejteni. Mert a baj nem annyira ebben a három szakaszban van, mint inkább a saját reformjavaslatunk elodázásában. E kettő között pedig nincsen szükséges okozati összefüggés. Életbeléphet utóvégre az a három szakasz, ha csak utána mihamarabb a saját reformtervezetünk is életbe fog lépni, úgy amint eredetileg tervbe vétetett, t. i. a polgári perrendtartás életbeléptetésével egyidejűleg az 1914. év elején.

A szóbanforgó értekezletnek azonban nemcsak ez volna kizárólagos feladata. Egy másik olyan kérdés is került újabban napirendre, melylyel szemben karunk, hacsak egy szikra kötelességtudás él benne, a legnagyobb nyomattal kell hogy állást foglaljon. Ez az *úgynevezett ügyvédközjegyzőség kérdése*. Már néhány éve kísért ez a kérdés, anélkül, hogy az abban leginkább érdekelt közjegyzői kar lethargikus nyugalmában miatta még csak meg is mozdult volna. Pedig egyenesen arról van szó, hogy a közjegyzői intézmény Magyarországon ismét megszüntetessék. Nem maga a közjegyzői kar szolgáltatja-e a legerősebb argumentumot azoknak, akik az intézmény megszüntetését sürgetik, ha evvel a mozgalommal szemben közömbösen hallgatólag, azaz beleegyezőleg viselkedik? A mozgalmat tudvalevőleg az ügyvédségnek igen tekintélyes képviselői kezdeményezték, s ha kezdetben valaki hajlandó lehetett arra, hogy azt üres buboréknak minősítse, ma már ezt a véleményét senki fenn nem tarthatja. A mozgalom mindinkább tért foglal az ügyvédség körében. Már a hivatalos ügyvédi testületek is azonosítják magukat vele. A budapesti ügyvédi kamara elhatározta, hogy feliratot intéz az igazságügyministerhez az ügyvédközjegyzőség érdekében és ennek a feliratnak a tervezete a nevezett kamara hivatalos közlönyében nemrégiben megjelent és eredményében odaconcludál, hogy a közjegyzőség mint önálló intézmény egyáltalában megszüntetve legyen, s a közjegyzők ügyköre az ügyvédek között osztassék fel. Avval a szívóssággal és fáradhatatlan tevékenységgel, mely ügyvéd kartársainkat jellemzi, s melytől saját karunk apathiája, sajnos nagyon szomoruan eltűnt, az ügyvédeknek gondjuk van reá, hogy a mozgalmat a nagyközönségbe is belevigyék; a napilapokban értekeznek felőle, hogy így számára a közvéleményben a talajt előkészítsék s a netán ingadozó hivatalos köröket a közvélemény nyomása alatt az eszmének meg-

nyerjük. De gondjuk van arra is, hogy melléjük álljanak a szakkörök is. Tudvalevő, hogy az idén szeptember havában a jogászegylet kezdeményezéséből országos jogászgylés fog Budapesten megtartatni. Ezek a jogászgylések nálunk két évtized óta szüneteltek. Annak idején azonban, midőn virágukban voltak, a német „Juristentag“-ok mintájára irányító szerepet vittek minden igazságügyi és törvényhozási reformban. Magát a közjegyzői intézmény behozatalát is hazánkban a hetvenes évek jogászgyléseinek határozatai készítették elő.

Már most, az ügyvédségnek sikerült a jogászgylésnek, mely hosszú szünet után, mint érintők, az idén szeptember havában megtartandó lesz, napi-rendjére tüzetni az ügyvédközjegyzőség kérdését. Minden belátással bíró ember előtt világos, hogyha sikerülend a jogászgylés többségét olyan határozathozatalra bírni, amely az ügyvédközjegyzőség eszméjének kedvező, akkor az önálló közjegyzőség sorsa Magyarországon meg lesz pecsételve.

Minden jel arra mutat, hogy a közjegyzői intézmény története Magyarországon megint fordulóponthoz ért. Az a válság, mely az intézményt szervezeti hiányainál fogva belülről már régen emészti, most a legkomolyabban veendő külső támadások által siettetik és belőle az intézmény vagy megújodva és minden időkre megalapítva fog kikerülni, vagy belepusztul. Kétségkívül az utóbbi fog megtörténni, ha magában az intézményt képviselő karban nem lesz elég energia arra, hogy az intézményben fekvő életerőt a szükséges reformok kikényszerítése és a kívülről jövő támadások visszaverése által érvényesítse.

A közjegyzői kamarák értekezletének tehát az a fontos feladata is lesz, hogy egy az egész karra kiterjesztendő mozgalom kezdő intézkedéseit megtegye és programját megállapítsa, mely a karban rejlő erők szervezésével azt képessé tegye reá, hogy az intézmény ellen intézett támadásokat visszaverje és annak az egész vonalon reformját és megújodását előkészítse.

Miután a fordulat váratlan jött s a teendők rendkívül sürgősek, kérjük a Tisztelt Társ kamarákat, hogy az értekezlet határideje gyanánt folyó évi június 11-ének délelőtti 10 óráját elfogadni szíveskedjenek; helyéül az alulírott kamara elnökének irodáját (Budapest, V., Dorottya-utca 14.). Kérjük egyúttal a tisztelt társ kamarákat, hogy az értekezleten magukat mindegyik legalább két kiküldött által képviseltesse. Azt hisszük, nincs szükség különös nógatásra és biztatásra meghívásunk érdekében. Sokszor van ugyan alkalmunk a csüggedés hangjait hallani kartársaink részéről, arra való utalással, hogy eddigi mozgalmaink, kongresszusaink, közgyléseink és feliratozásaink nem jártak eredménnyel. Hát maga az a tény, hogy az örökösödési eljárásnak oly értelmű reformja, aminőt mi évtizedek óta szükségesnek hangoztattunk, elvben már általánosan elfogadva lett, a legmeggyőzőbb czáfolata ennek a felfogásnak. De aki abban a hitben van, hogy egy-két kongresszus vagy felirat már elegendő ahhoz, hogy egy eszme érvényesüljön, az nem vet ügyet minden társadalmi fejlődés tapasztalatszerű törvényeire. Állandó, számtalanszor megismételt erőfeszítésre van szükség ahhoz, bármely téren, hogy valamely reform keresztülhatoljon. Az igazság az, hogy mindavval, amit eddig tettünk, összevéve is nagyon keveset cselekedtünk még; tízszeres tevékenységet kellett volna kifejtenünk már eddig is, és pedig avval a tudattal

minden egyes erőfeszítés alkalmával, hogy annak közvetlen eredménye nem lesz és nem is lehet, a dolgoknak természete és rendje szerint, melynek mindeki alá van vetve, s mely alól nem kívánhatjuk, hogy magunk kivételt képezzünk. Hanem annál biztosabb és mélyrehatóbb eredménye lesz idővel, amennyivel jogosultabbak és értékesebbek a közjó szempontjából e reformok, melyeknek munkásaivá szegődtünk.

Kérjük a tisztelt Társ kamarákat, hogy a szükséges előkészületek megtehetése végett, hozzájárulásukat az alulírott kamarával mielőbb közölni szíveskedjenek.

Budapesten, a budapesti kir. közjegyzői kamarának 1911. évi május 13-án megtartott üléséből:

dr. Rónay Károly
kamarai titkár.

Rupp Zsigmond
kamarai elnök.

*

Az országos Jogászgylés előkészítő-bizottsága dr. Nagy Ferencz egyetemi tanár elnöklete alatt csütörtökön ülést tartott, melyen megállapították, hogy a Jogászgylést a *folyó évi október hó 15—19-ig napjain* a budapesti ügyvédi kamara és kör helyiségeiben tartják meg. A Jogászgylésre benyújtott véleményeket tartalmazó kötet első füzeté a napokban hagyja el a sajtót. Ez a füzet a következő véleményezőket tartalmazza: Zachár Gyula egyetemi magántanár, Juhász Andor curiai kisegítő bíró, König Vilmos ügyvéd, Reichard Zsigmond táblai bíró, Schusztér Rudolf közigazgatási bíró, Moravcsik Ernő Emil egyetemi tanár, Várady Zsigmond országgyűlési képviselő, Finkey Ferencz jogtanár, Degré Miklós törvényszéki elnök, Fodor Ármán curiai bíró, Magyar Géza egyetemi tanár, Charmant Oszkár kir. közjegyző, Pap József ügyvéd, egyetemi tanár véleményeit. A kötet második füzeté június hóban jelenik meg. Előadói tisztséget a következő felkért szakférfiak vállaltak: Schwarz Gusztáv egyetemi tanár, Nyulász János ügyvéd, Sichermann Bernát ügyvéd, Bubla Ferencz táblai tanácselnök, Baumgarten Izidor koronaügyész helyettes, Doleschall Alfréd egyetemi tanár, Nagy Dezső ügyvéd, Márkus Dezső curiai kisegítő bíró, Szivák Imre a budapesti ügyvédi kamara elnöke, Némethy Károly államtitkár. A Jogászgylésre ugy a székesfőváros, mint a vidék jogászközönsége köréből mind többen jelentkeznek s a kereskedelemügyi ministerium jelentékeny vasuti kedvezményt engedélyezett a Jogászgylés vidéki tagjainak. A Jogászgylés szervezete, munkaprogramja s a részvétel feltételei tekintetében felvilágosítással készséggel szolgál az előkészítő-bizottság titkári hivatala (Szemere-utca 10).

*

A kassai kir. közjegyzői kamara f. évi április hó 9-én tartotta *dr. Kazinczy Gyula* kassai kir. közjegyző elnöklete mellett rendes évi közgyűlését. Az elfogadott évi jelentés a közjegyzői ügyforgalomra nézve a következő adatokat tartalmazza:

	1910.	1909.	Csökkenés
a bevezetés száma volt	1910.	1909.	
ügykönyvben	9134	9451	317 = 3.3%
óvaskönyvben	21748	22348	600 = 2.7%
hagyat. könyvben	11811	12456	645 = 5.2%
birói megbízások könyvben	302	343	41 = 12%
másolathitelesítési „	3346	3516	170 = 4.5%
fordítási könyvben	662	729	67 = 9.3%
magánbeadv. könyvben	2609	2933	324 = 11%

A megejtett választásokon megválasztottak elnöknek: *Szmrecsányi László*, alelnöknek: *dr. Kazinczy Gyula*, választmányi rendes tagoknak: *dr. Kazinczy Gyula*, *dr. Kovaliczky Elek*, *dr. Markó Sándor* és *Polányi Géza*, választmányi póttagoknak: *dr. Weisz Bernát* és *dr. Wesselényi Mátyás*, fegyelmi bírósági rendes tagoknak: *dr. Kazinczy Gyula* és *Szmrecsányi László*, fegyelmi bírósági póttagoknak: *Szaffka Pál* és *dr. Wesselényi Mátyás* kir. közjegyzők.

*

Az indemnitásról szóló 1911: X. t.-cz. a lapunk múlt számában megbeszélte eredeti illetékjavaslatnak csupán azt a rendelkezését léptette „a törvényhozás további intézkedéséig“ életbe, amely szerint a törvényszerű legkisebb érték házbéradó alá tartozó ingatlanoknál az előző évi nyers jövedelemnek Budapesten 13-szoros, általános házbéradó alá tartozó helyeken 12-szeres, másutt pedig 9-szeres (tudományos és köztanintézetek ingatlanainál 12, 11 és 8-szoros) összege, házosztályadó alá tartozó ingatlanoknál pedig, mint eddig, az előző évi házosztályadó 60-szoros összege. Ezen rendelkezések Budapesten az eddigi 12·8 szorzási tényezőnek csupán 13-ra való kikerekítését, a vidéken pedig általános házbéradó alá tartozó helyeken a minimalis értéknek 6·66%, egyéb helyeken 5%-os emelését vonják maguk után. A földbirtok minimalis értékének felemelése tehát egyelőre elmaradt és az 1894: XVI. t.-cz. 42. §-a értelmében a leltárba felveendő értékhez képest való eltolódás, melyet, amint kifejtettük, az eredeti javaslat létesített volna, a földbirtok tekintetében nem állott be. A minimalis érték az örök. elj. 42. §-a, illetve az 1881: LX. t.-cz. 148. §-a értelmében

ben a leltárba felveendő értéknél csupán egy esetben lett nagyobb, amikor ugyanis általános házbéradó alá tartozó helyen a 11%-os adókulcs szerint megadóztatott ingatlanról van szó, amelynél 100 K nyers bérjövedelem mellett a hagyatéki leltárba felveendő érték $11 \times 100 = 1100$ K, a minimalis érték pedig $100 \times 12 = 1200$ K. Erre az esetre fennáll az idézett cikkben kifejtett az az álláspont, hogy a leltári becsérték a törvényszerű legkisebb érték-nél alacsonyabb összegben meg nem állapítható. A földbirtok minimalis értékének esetleg bekövetkező felemelése alkalmával pedig mindenestre ily értelmű rendelkezés lesz felveendő magába a törvénybe a felmerülhető kételyek elhárítása végett.

*

Adalékok a közjegyzői törvények reformjához. Ily címen bocsátja közre *dr. Kovaliczky Elek* sátoraljaujhelyi kir. közjegyző a közjegyzőség kérdéseit tárgyaló bő tanulmányát, mely ha nem is tart igényt a kimerítő teljességre és rendszeres feldolgozásra, mégis a címnél többet nyújtva, kiterjed a hazai jogállapot és a külföldi szabályozás alapelveinek összehasonlító kifejtésére és nem érve be a tételes rendelkezések egyszerű ismertetésével, a dolgok mélyére ható, kutató vizsgálat alá veszi a közjegyzői intézmény alapvető kérdéseit. A perenkivüli törvénykezés szegényes hazai irodalmának *dr. Kovaliczky Elek* munkája kiváló nyereségét jelenti és a közjegyzői törvények reformjával foglalkozók ebben nemcsak nagy alaposággal összehordott adathalmazt, hanem sok megfontolásra érdemes új eszmét is fognak találni. Nem lehet feladatunk e helyütt a mű részletes és az egyes kérdésekre kiterjedő ismertetése, annyival kevésbé, mert épen a közjegyzői pályán működő olvasóinktól elvárható, hogy a ritka alkalmat felhasználva, maguk fognak az általuk szolgált intézmény látképét nyújtó munkával megismerkedni, és reméljük, hogy fognak akadni, akiket egyes kérdések további kifejtésére és megvitatására is fog buzdítani. A könyv Budapesten a Franklin Társulatnál jelent meg.

*

Személyi hir. *Nagy Vilmos dr.*, komáromi kir. közjegyző elhunyt.

K ü l f ö l d .

Hagyatéki vagyon kinyomozása. Az osztrák legfelsőbb törvényszéknek 1910. október 18-án kelt határozata szerint a hagyatéki bíróság jogosítva van valamely pénzintézetet pénzbírság terhe mellett annak közlésére kötelezni, vajjon örökhagyónak volt-e ott takarékpénztári betéte? A hagyatékeljárási pátens 98. §-a szerint ugyanis a hagyatéki bíróság tartozik a vagyon állásáról magának az örökösök, rokonok és házbeliék kihallgatásával és más megfelelő eszközökkel teljes tudomást szerezni, a 2. § szerint pedig mindazon körülmények és viszonyok, melyek a bírósági intézkedésre befolyással kihatnak, hivatalból vizsgálándók meg. Ezen törvényes intézkedésekből következik a bíróság azon joga, hogy azon esetben, amikor valószínűnek látszik, hogy az örökhagyónak valahol letéte vagy takarékbetéte volt, az illető intézettől értesítést követelhessen. Ez alól az intézetet saját alapszabályai és ügyrendje fel nem menthetik, annyival kevésbé, mert reánézve az értesítés megadásából más felelősség, mint az értesítés helyességéért való szavatosság nem származhatik és mert ezáltal az illető takarékpénztári könyvek birtokosai a betét feletti rendelkezésben nem korlátoztatnak.

*

Közjegyzői végrendelet hibás keltezése a német Reichsgericht-nek 1910. december 16-án kelt ítélete szerint nem vonja maga után a végrendelet semmisségét, ha a helyes kelet egyébként megállapítható. A ptk. 2241. §-a kötelezően előírja ugyan a hely és nap megjelölését, mely adatok az okirat érvényességének és értelmezésének szempontjából jelentőséggel is bírhatnak, mindazonáltal csupán alaki kellék forog fenn, amely az okirat külső alakjára vonatkozik, anélkül, hogy a jogérvényesség a megjelölés tárgyi helyességétől függővé volna tehető. Ellenkező felfogás nem volna összeegyeztethető a perrendtartás 415—418. §-ainak a közokiratok bizonyító erejére vonatkozó rendelkezéseivel sem. Ha a megjelölés tárgyi helyessége alaki kellék volna, a közjegyzői végrendelet csupán akkor bírhatna közokirat erejével, ha a megjelölések helyessége egyébként is bizonyítva volna. Nyilvánvaló tehát, hogy oly

törvényes rendelkezés, mely szerint az okiratnak különbeni semmisség mellett, a helyes keletet kell tartalmaznia, már nem bírna egyszerű alaki kellék jellegével, amilyent pedig a ptk. 2241. §-a kétségen kívül tartalmaz. Felesleges is volna, miután a törvény a a közhiteles személyek iránti bizalomból indul ki, hogy a tényeket legjobb tudomásuk szerint tanusítják. Ha mindazonáltal előforduló tévedés az okirat feltétlen semmisségét vonná maga után, az a forgalom biztonságát ok nélkül veszélyeztetné és az anyagi felelősséget a közhiteles személyre vagy az államra tolná. A Reichsgericht-nek a sajátkezü végrendeletekre vonatkozó az a gyakorlata, amely szerint a kelet téves megjelölése a végrendelet érvénytelenségét okozza, nem alkalmazható a közvégrendeletre, mely a tárgyi helyesség biztosítékaival fel van ruházva.